

واکر مساقرتده اولاسیز و کاتب تاپا بىلەمىسىز، وئىقە و كروى آلىن و اگرسىزدىن بىر نفر بىر شخصى امین قرار وئردى (وئىقەسىز امانت تاپشىرىدى) او شخص امین گۈك امانتى (وقتىندە صحىح و سالم امانت صاحبىنە) تحويل وئرسىن و اللەدان كە اونون پروردگارى دىر، قورخسون و حقىقتى و شهادتى دانماسىن و هر كىم كىمان ائدە، او شخص قىلبا "كناھكاردىر و اللەمىزىن بوتۇن اعمالىزە عالىم و آڭاھدىر، (٢٨٣) هرنە كە گۈءىلدە وار و هرنە كە يئرددە وار ھامىسى اللەپىن ملکىدەر و اللەها تعلقى وار، سىز انسانلار هرنە كە اورەگىزدىد اولسا اگر اونى آشكار ائدەسىز يا گىزلىن ساخلىاسىز، اللە سىزدىن اونون بارەسىنده حساب آلاجاق، سونرا ھركىمىي ايستە سە باغىشلار و ھركىمىي ايستە سە عذاب ائدر و اللەتعالى ھېرىززادە قدرتى وار، (٢٨٤) اسلام پىغمىرى اوزادا كە پروردگارى طرفىندەن اونا نازل اولوب ايمانى وار و موءمنلىر ھامىسى اللە و اونون ملكلەرىمۇ كاتا بلارينا و پىغمىرلىرىندە ايمان گتىرىيلر (و دئىيرلىر) بىز اونون پىغمىرلىرىنىن ھېچ بىرىسىنىن آراسىندا فرق قويمارىق، بىز اللەپىن فرمانىن ائشىدىپ و اطاعت ائندىك، پروردگارا، سنون بخششوى ايستيرىك و بىزىم قئىيت مك يولوموز سەمسارىدىر، (٢٨٥) اللەتعالى ھېچ كى مكلف و موظف ائتمىز مگر اونون وسۇي و طاقتىجه، هرقدر ياخشى عمل انجام وئەسىز ئۆز نفعىزەدىر و هرقدر بىس و قىبح عمل مرتىك اولاسىز، ئۆز خىر و ربانىزادىر (موءمنلىرى ئىيرلىر:) پروردگارا، اگرىپىز ياددان چىخارىدىق و ياخطا ائندىك، بىزدىن مواخذە ائتمە، پروردگارا، او آغىر تكلىفلرى كە بىزدىن قاباق كىلارا قرار وئرمىشىدىن، بىزە قرار وئرمە، پروردگارا، او زادا كە بىزىم طاقتىمىز يوخىد ور بىزە تحمىل ائتمە، بىزى عفو ائت، بىزى باغىشلا، بىزە رحم ائله، سن بىزىم مولامىزسان، بىزە كەكلىك ائت تاكا فرلىر قومنا پىروز اولاق، (٢٨٦) .

باغیشلیان رحم ائدن نانرى آدینا
 الـ (قرآنین رموز يىندن و اسرارىيىندىرى) . (۱) اللەدرکماوندان
 سواى هېچ معبود يو خدور، همىشىدىرى و ئۆزۈذاتىنەقائىمىدىرى، (۲) اواللىھى
 كە قرآنى سىدە حىقلە گوئىدردى، قاباقكى كتابلارى تصديق ائدىر و
 اوندان قاباق توراتى و انجيلى خلقين ھدايتى اوچۇن نازل ائتدى و
 فرقانى گوئىدردى (كە حق و باطلە فرق قوياندىرى) . (۳) او كسلرى
 كە اللەھىن آيتلىرىنە كافر اولدولار، اونلار اوچۇن شىدّلى عذاب وار
 و اللە قدرتلى انتقام آلاندىرى . (۴) هېچ زادىيىرده و گوئىدە اللەدان
 گىزلىين دئىيل . (۵) اواللىھى كە سىزى آنا رحمنىدە اوچور كەايىتىر
 شكل و صورت باغىشلىر، قدرتلى و حكمتلى اللەدان سواى هېچ معبود
 يو خدور . (۶) اواللىھى كە قرآنى سىدە گوئىدردى اونون بىر قىسىتى آيات
 محكماتىدلار (ثابت دستورات) و كتابىن اصل و اساسينا
 شامل اولور و او بىرىسى قىسىتى آيات متشابهاتىدلار
 و امىّا او كسلرى كە اورە گلرى باطلە تمايلى وار، اونون
 متشابهلىرىنەن تبعىت ائدىپ و فتنەسالىرلار و او آياتە تأويل اىستېرلر،
 بىر صورتىدە كە اونلارين ناؤيلين اللەدان سواى و علمىدە راسخ
 اولانلارдан سواى آيرىلارى بىلمەزلىر و (علمە راسخ اولانلار) دئىيرلر:
 بىز اونلارين ھامىسىنا ايمان گتىرمىشىك كە پروردگارىمىز طرفىنەن
 نازل اولوب (بو آيتلىرىن) بىرە آپارمازلار مىرىعەقل سليم صاحبلىرى .
 (۷) (دئىيرلر:) پروردگارا: بىزىم اورە گلرىمىزى ھدايت ائدىنەن
 سونرا منحرف ائتمە و ئۆز لەطfonىن بىزە رحمت باغىشلا كە حقىقتا " "
 بى منت باغىشلىان تىكىجە سنىن . (۸) پروردگارا: بىر حقيقىتدىرى كەس ،
 تىعام مخلوقى اوگونى كماوندا ھېچ شك و شېھە يو خدور جمع ائدەجىكسن ،
 مسلمان " اللە ئۆز وعدەسىنە ھېچ چوقۇت خلاف ائتمەز . (۹)

کافىلرىن مال و ثروتى و اولادى ، اونلارى للهين عدابىندىن

(١٥) نجات وئرمىھەجك و اونلار ئوزلرى جەنم او تۈنۈن آلىشىفيدىلار .

اونلارىن خط يئريشى آل فرعونون واندان قايداڭى جماعتىن خط يئريشى كىمىدىر كە بىزىم آيت لرىمىزى تكذىب ائتدىلر و اللداونلارى گناھلارى

اوچون گرفتار ائتدى و اللهين مجازاتى چوخ بَرَك و شدىدىبو . (١٦)

(يا پېغىمپەر) اونلارا كە كافر اولوبىلار ، دئگىنن ؛ (أُحُد ساواشىندا كى

موقتى پىروزلىقا چوخ شادلىق ائتمەن) بو تئزلىگە مغلوب اولوب و

جەنەمە سارى محشور اولا جاقسىز كە چوخ بىس بىستىدىر . (١٧) البتە

سيزىن اوچون عبرتايىدى او ايكى دستە كە (بدر ساواشىندا) بىر

بىريلە او زىبا وز اولدولار ، بىر دستە ، اللە يولۇندا جىنگ ائدىرىدىلر

و او بىرى دستە كە كافىدىلر ، موئىتلرىن عددە سىن ئوز گۆزلىرىلە

ايكى برابر گۆرۈدۈلر و اللە هەركىمى اىستەمە ئوز كەكلىگىلە موئىد

و منصور ائدر ، البتە بىر كەكلىگە اهل بھيرت اوچون عبرتلر وار .

(١٨) خلق اوچون آرتىق علاقە آرۋاد و اوشاقا و قىزىل و گوموش

كىسمەلىنىدە و اصىل آتلارا و دوئرت آياقلى حيوانلارا واكىن لره جلوه

ۋئىلدى ، بونلار دنيا ياشائىشىنин سرمايمەلىرىدىلرۇ عاقبە خىرالله

يائىننادىر . (١٩) دئگىنن ؛ آيا (ايستىرسىز كە) سىزى بونلاردان

ياخشى شىئلرە آگاھ ائدىم ؟ او كىسلر اوچون كە اللەدان قورخاندىلىلار ،

پروردگارىن يائىندا بېشت باغلارى كە ايچلىرىنده آخر سولار وار

آمادەدىر و پاك و پاكىزە زوجملر وار و اللھين رضا سىلە هەمىشەلىك

اوردا اولا جاقلار و اللەتعالى ئوز بىندەلىرىنин اعمالينا بھير و

اوکسلری کە دئىيرلر : پورىدگارا ، بىز ايمان گتىرىدىك ، بىزىم
گناھلارىمىزى باغىشلا و بىزى جهنم اوتونون عذابىندن حفظ ائله.
(۱۶) اونلار صبر و استقامت ائدئلر و دوزگونلر و اطاعت ائدئلر و
باغىشلىيانلار و سحرگاھلار اللدان باغىشلانماق اىستەمىنلىرىدىلر . (۱۷)
الله ئوزى شاهددىر كە اوندان سوای هېچ معبود يوخدور و ملكلر و
علم صاحبلىرى بىوحقيقتە شاهددىلىركە (اللهين ايشلىرى تماماً) عدل
و عدالت اوستوندە برقراردىر و قدرتلى و حكمتلى اللدان سوای
هېچ معبود يوخدور . (۱۸) كامل دين اللهين يانىندا اسلام دىنى
(و حقىن برابرىيىنده تسلیم اولماق) دىر . او كسلرە كە كتاب
ۋئىلەمىشدى ، علم و آكاھى اونلارا گلەندەن سونرا ، حسادتىن
اختلافاتى آرايا گتىرىدىلر ، هرگىس اللهين آياتىنا كافر اولا (بىلسىن
كە) الله حسابلارا تئز يېتىشىدىر . (۱۹) (يآپىغىمر) اگرسان اىلمەبحث
و مجادله ائدملر ، اونلارا دئىگىن ، من و منىم تابع لريم اللهين
امرىيىنە تسلیم اولموشوق و اهل كتاب او سواد جماعته دئىگىن ، آيا
سىزدە تسلیم اولور سوز ؟ اگر تسلیم اولا لار ، مسلما " هدايت تاپارلار
و اگر او ز دۇندرەلر (بىلسىنلر كە) فقط ابلاغ احکام سنون عەددەد بىر
و الله ئور بىندەلىرىنىن اعمالىينا بىصىر و آكاھدىر (۲۰) او كسلرى كە
اللهين آياتىنا كافر اولدولار و بىغىبرلىرى ناھق بئرە ئولدوردىلر و
خلقدن اونلارى كە عدل و عدالتە امر ائدىرىلر (دوزگون آدمدىلىر)
ئولدورولر (يآپىغىمر) اونلارى درد آرتىران عذابا بشارت وئرگىن
(تحقىقى نظرى ايلە) (۲۱) هما نىلاردىيلاركە (ياخشى) عمللىرى دنيا
و آخىر تىباها اولوب و آرادان گئىر و اونلار اوچۇن كەڭلىك و مددچى
اولماجاق . (۲۲) .

گۈرمىدىن او كىلىرى كەكتابدان اونلارا بىھەرە وئرىلىمىسىدى ، اللەھىن كتابىنىنا (قرآننا) طرف دعوت اولدىلار تا اونلارين آراسىنىدا قضاوت و حكم ائده ، سوپرا بىر عىّدە اونلاردان اوز دۇندىرىدىلەر اوحالداكە (صادر اولان حىكمە) اعتراضلارى وارايدى (٢٣) بۇ (تىمەردى) اونا گۈرە ايدى كە دئدىلىر : جەھنم اودى نىچە گوندن سواى بىزە يېتىشمىيەجىك و بۇ افترا و يالان سۆز اونلارى دېنلىرىندە مغۇرورا ئىتدى (٢٤) اونلارين حالى نە جور اولا جاقدى اوگۇن كە هېچ شىك و شېھە اوندا يوخدر ، ھامىسىن جمع ائدەجەبىك و ھركىسە ھرنە كە كىسب ائدىب ، قىئىريلى و اونلارا هېچ نوع ظلم و جفا اولمىيا جاق ، (٢٥) دئگىن ، بارالها ، مُلک و قدرت صاحبى سىنسن ، ھركىسە اىستەمن ، مُلک و قدرت و ئىرسن و ھركىسەن اىستەمن مُلک و قدرتى آلارسان ، ھركىسە اىستە سن عىزّت و شروت و ئىرسن و ھركىسە اىستە سن ذىلت و ئىرسن ، بوتون ياخشىلىقلار سنون قدرتلى ئىلىندىمىر ، حقىقتە سنون ھر بىر شىئە قدرتىن وار ، (٢٦) گئچەنى گونوزە فاتارسان و گونوزى گئچەمە ، دىرىنى ئولودن چىخاردارسان و ئولۇنى دىرىيدن و ھركىسە اىستەمن بى حساب روزى و ئىرسن (٢٧) اهل ايمان گۈك مۇمنلىرى قويىمايب و كافىلرى لە دوستلىق و رفاقت بىرقار ائدەملەر ، ھركىم بوجور عمل ائتسە ، هېچ مورد دەللەھىن دوستلارىنىداڭ دئىيل ، مگر اونلارдан اوزارق اولا ، الله سىزى (نافرمانلىقىدان) بىر حذرائىدىر و ھامى نىن قايئتىماق يولى اللە طرفدىر (٢٨) دئگىن ، ھرزادى كە اورە گىزىدە گىزلىين ساخلىاسىز ، ياكى ئىشكەن ئىشكەن ، اللەبىلىرى و ھرنە كە گۈپلىرىدە وار و ھرنە كە يئردى وار ، ھامىسىنىداڭ آگاھدىر و اللەھىن ھرزادا قدرتى وار . (٢٩)

اوئون کە هرگىن ھرى ياخسى عمل انجام و تربىدى ، حاصله
تىپار . آرزو ائدر كە اوونلا پىس عمللىرىن آراسىندا چوخ اوزاق فاصلە
اولسون ، اللە سىزى (نافرمانلىقدان) بىرحدار ائدىر و اللە نسبت
بىندەلىرىنە رئوف و مەرباندىر . (٣٥) دئگىنن ، اگرسىزاللەھى دوست
تۇتۇرسۇز ، مىدن تېعىيت ائدىن تا اللەدا سىزى دوست توتۇسون و
سىزىن كىاهلارىزى باغىشلاسین و اللە باغىشلىيان و رحم ائدىندىر .
(٣٦) دئگىنن ، اللەها و اوئون پىغمېرىلىرىنە اطاعت ائدىن و اگر اوز
دۇئىدرەسىز (كافر اولورسۇز) مسلما " اللە كافىلرى دوست توتماز .
(٣٧) حقيقتا اللە ، آدمى و نوحى و آل ابراهىمى وآل عمرانى اهل
عالماستخاب ائتدى . (٣٨) اوئلارين اولادى بىر بىرىنин نىلىنىدىر
واللە تعالى ائشىدىن و بىلەندىر . (٣٩) يادىۋاسال اوزمانى كە عمرانىن
عىالى دئدى : پروردگارا ، بواوشاق كە منىم رحىمەد مدیر ، سەھىندر
ائتدىم كە حرم خادمى اولسون . (بۇ نذرى) مىدن قبول ائله ،
بۇ حقيقةدىرىكەس ائشىدىن و بىلەنسەن . (٤٠) ولى وقتىكە فارغ اولادى
دئدى : پروردگارا ، من قىز دوغدوم ، اما اللە و نۇن دوغدو غوندان
ياخشى آگاھىدى و (سوئرا دئدى) اوغلان قىزكىمى دئىل . (اوغلان
و قىز حرم خدمتىنىدە برابر دئىل لر) من اوئون آدىن مرىم قويدوم ،
اوسى و اوئون اولادىن قۇوولمۇش شىطانىن شىرىندىن ، سۈن پناھىندا
قرار و ئىرىم . (٤١) پروردگارى اونى ياخشى و جەھىلە قبول ائتدى و
اوسى ياراشىقلى پرورش وئرىدى و زكريانى اوتا كفیل ائتدى . زكريا
ھروقت اوئون محل عبادتىنە وارد اولوردى او ردًا مخصوص طعام
گۈروردى (بىرگۈن) دئدى : مرىم بوطعامى سن ھاردان گتىرىپ سن ؟
مرىم دئدى : اوئلار اللە تعالى طرفىنىدىر ، البتە اللە ھر كىمە
ايستەسە ، بى حساب روزى باغىشلار . (٤٢) .

او وقفت رکبیا پروردگارین سستمیت ، دئدی . پروردگاریا ، نور طرفیندن پاک اولاد مده وئرگین که دعائی ائشیدن و مستحاب ائدن تکجه سنن . (۳۸) وقتیکه زکریا محرابدا اقامه نماز ائدیردی ، ملکلر اوئی سَلَمَدِيلر که اللہ تعالیٰ سنہ یحیی آدلی اوغلانین ولادتینه بشارت وئریر و اللہین کلمه سین (عیسیٰ پیغمبری) تصدیق ائدن و رہبر و پرهیزگار و حالح پیغمبرلر دئدی . (۳۹) زکریا دئدی : پروردگارا ، نئجہ منیم اوچون اولاد اولا جاق بیرصورتند هکمن ئوزوم چوخ قوجال میشا موعیا لیم ده سونسوزد ور ؟ خطاب یئتیشdi ، اللہین ایشی بئله دیلر ، هرنہ ایسته سه و اراده ائتسما نجام وئر . (۴۰) زکریا دئدی : پروردگارا ، منه بیير نشانه قرار وئرگین ، خطاب یئتیشdi ، سنون نشانین او در که اوچ گون خلقیله دانیشا بیلمیه جکس مگر اشاره ایله ، پروردگاریوی آرتیق یاد ائدیب و شامگاھلار و سحرگاھلار اونا تسبیح و دعا ائتگین . (۴۱) واوندا ملکلر دئدیلر : یامريم اللہ تعالیٰ سنی انتخاب ائدیب و سنتی پاک ائتدی و سنی اهل عالمین آزادلا رینا اوجا مقام قرار وئردی . (۴۲) یا مریم ئوز پروردگاریوہ متواضع اول و سجده ایت و رکوع ائدن لریله رکوع ائتگین (اهل طاعتیله نماز قیل) . (۴۳) (یا پیغمبر) بونلار غیب خبرلر دنديلر که سنہ وحی ائدیریک ، اوموقع که (مریمین فامیلی) ئور قلملرین (قرعه اوچون آخر سویا) آتیر دیلار تا هانکیسی مریمین کفیلی اولسون ، اونلارین یانیندا دئیلدین واوندا که بیر بیریله (مریمہ خاطر) خصومت ائدیر دیلر ، حاضر دئیلدین ، (۴۴) او وقفت ملکلر دئدیلر : یامريم اللہ سنی ئوز طرفیندن کلمه یه بشارت وئریر کمآدی مسیح عیسیٰ ابن مریم دیر دنیا و آخرت ده صاحب وجهه و صاحب شخصیت و اللہین مقرب لریندندیلر . (۴۵) .

وخلقىله بئشىكىدە و بىيوكلىوكىدە سۆز دانىشاچاق و او صالح
انسانلارداندىر . (٤٦) مريم عرض ائتىدى : پروردگارا ، نئجە منيم
اوچون اولاداولا بىلەر ، بىر صورتىدە كە هيچكىس منيلە تumas توتمايىپ
(باڭرى بىر قىزام) خطاب يئتىشىدى ، اللہين ايشى بئلەدىر ، هېنە
ايستەسە خلق ائدر ، وقتىكە بىر امرى ارادە ائدە ، فقط دئير ، موجود
اول و فورا " موجود اولار . (٤٧) و اللہ اونا كتاب و حكمت و تورات
و انجىيل تعليم وئر . (٤٨) و اونى رسالت اوچون بىنى اسرائىلە
گۈندۈر كە اونلارا دىئىن : من پروردگارىز طرفىنдин سىزىن اوچون
معجزە گىتىرمىش (او معجزە بودرگە) من پالچىقدان قوش شكلى
دوزلدىپ سوترا اونا نفس سالارام ، اللہين اذنيلمدىرى قوش اولار
و آناندان دوغما كورى و جدامىنى اللہين اذنيلە شفا و ئۆرم واللہين
اذنيلە ئولۇنى دىرىئاڭ دەرم و سىزەغىبىدن خبر وئەرم كە ئۇلر يىزدە
نمەصرف ائدىرسىز و نە ساخلىرىسىز ، البتە بو معجزەلەرسىزىن اوچون
نشانمىدىر ، اگر سىزىن ايمانىز وار . (٤٩) و سىزىن تورات كتابىزى
تىحىق ائدىرم ، (كىلمىش) تابعىسى شىئلىرى كە سىزە حرام ايدى ،
حلال ائدم و معجزە و نشانە سىزىن اوچون پروردگارىز طرفىنдин
گىتىرمىش ، اللەدان قورخون و مندىن اطاعت ائدىن . (٥٠) البتە
الله منيم و سىزىن پروردگار يعىزدىر . اونا اطاعت و عبادت ائدىن
كە دوغرى و دوز يول بود . (٥١) چون عىسى احساس ائتىدى كە
بنى اسرائىل اونا ايمان گىتىرمىرلەر (حواريونا ئىدى) كىمدىرى كە منىلە
اللہين دىينىنە كەك ائتىسىن ؟ حواريون (حضرت عىسى ئىنى
شاگىدلرى) دئدىلر : بىز اللہين دىينىنە كەك ائدمىك ، بىز اللها
ايمان گىتىرمىشىك و سە ئوزۇن شاهىد اول كە بىز اللہين امرىنىھەتسلىم
اولمۇشوق . (٥٢) .

پروردگارا، اوكتابى كه نازل اندىسىن، بىز اوئا يغان ئىتىرىدىك
و سنون پىغمېرىنىڭ تبعىت ائتدىك، سە بىزى شاھدلىكە و اهل
يقيىنلىكە منظور ائتگىنىن . (٥٣) يەھودىلر (عىسى نىن قىلىنىھ) مىكىر
و حىلە ئىلدەدىلر، اللە اونلارى، حىلەلر يىنن جزا سينا يئتىرىدى واللە
چوخ ياخشى مىكرا ئەمبىلر . (٥٤) اوندا اللە بويوردى يا عىسى من
سە وفات باغىشلايىب و ئۆز يانىما آپاررام و سى كافرجماعتىن پاك
ائدىب و آپىررام و او كىلىرى كە سەندىن تبعىت ائتدىلر، قىامت
گۈنونە كىمى اونلارى كافر جماعتىن آرتىق و اوجا قرار وئررم، سونرا
سېزىن قايتىتماق بىلۇز منه سارىدىر و سېزىن آرازدا اولان اخلاق
بارەسىنده قضاوت و حكم ائدەجىم . (٥٥) اما او كىلىرى كە كافر
اولدولار، دنيا و آخرتە اونلارى شىتلى عذا بىلە مجازات ائدەجىم
و هېچ كەمكچى اونلار اوچون اولميا جاق . (٥٦) و اما او كىلىرى كە
يغان ئىتىرىلىر و ياخشى عمللىر انجام وئىريلر، اللە اونلارين أجر
و ثوابىن (تمام و كمال) وئەجك، اللە هيچوقۇت ئالىملىرى دوست
توتىماز . (٥٧) بونلارى كە سە تلاوت ائدىرىك، حكىمتلى اللەھىن
آيتلىرى و نصىحىتىدىر . (٥٨) عىسى نىن مىلى اللەھىن يانىندا آدمىن
مىلى كىميدىر كە اونى تورپاقدان ياراتدى، سونرا اونا امر ائتدى:
موجوداول وفورا " موجوداولدى . (٥٩) حق سۈز اودر كەپروردگارىن
طرفىندىن يئتىشە، اولميا كە شىك و تردیدا ئىتلەرندن اولاسان . (٦٠)
او علم و آگاھىدىن سونرا كە (عىسى بارەسىنده) سە گلىپ، اگر
بىر عددە سېىلە بىت و مجادىلە ئىدەلر، اونلارا دئگىنىن: گلىز بىز
و سىز ئۆز اولادىمىزى و اولادىزى و ئۆز عىاللارىمىزى و عىاللارىزى
و ئۆز آدملىرىمىزى و آدملىرىزى احضار ائدەك، سونرا مباھلە (لەنت
و نېرىن عىلى) انجام وئەك واللەھىن لەنتىن يالان داشىشانلار
اوچون قرار وئەك (تا يالانچىلا راللەھىن لەنتىنە گرفتار اولسونلار) .

بوجاپلر ناما حق و حقيقة بير و الله دان سوای هیچ معبود
یوخدور، مسلما "الله تعالی عزیز و حکمت دیر . (۶۲) اگر (حاضر
اولمادیلار) او ز دؤندر دیلر (بیلسانلر که) الله فساد ائدنلرین
اعمالینا آگاه دیر . (۶۳) دئگینن ای اهل کتاب ، گلیز او حق کلمه سینه
طرف که بیزیله سیزین آرامیزدا برابر دیر که الله دان سوای بیر
کیمسمه عبادت ائتمدیک و بیزدادی اونا شریک قرار وئرمدیک و
بعضی لری بعضی سین ، ئوزونه ارباب تعیین ائتمدسانلر ، اگر حقدن
او ز دؤندر دیلر ، دئین : شاهد اولون که بیز مسلمانوچ . (۶۴) ای
أهل کتاب ، نهاوچون ابراهیمین دینی باره سینده بحث و مجادله
ائديرسیز؟ بير صورت دکھتورات و انجیل اوندان سورا نازل اولوب ،
پس نیبیه عاقلانم فکر ائتمیر سیز؟ (۶۵) سیز او قدر کمبیلیر دیز ، اونلارین
باره سیند مبحث ائتدیز ، پس نه اوچون او زادین باره سینده که اطلاع
یوخد و ربحت ائديرسیز؟ واللهم بیلیر و سیز بیلمنیر سیز (۶۶) ابراهیم نه
یهودیدی و نه مسیحی ، ولکن پاک بیز مسلمانیدی و او هیچوقت
مشرك لردن دئیلدى (ولی سیز اهل کتاب شرک يولى گندیرسیز).
(۶۷) البته یاخین راق خلق ، ابراهیما او کسلر یدبلر که اوندان
تبغت ائتدیلر و پیغمبر اسلام و او کسلری که ایمان گتیریبلر ، والله
مؤمنلرین ولی سی و آرخاسیدیر . (۶۸) بیز عده اهل کتابدان
ایستیردیلر که سیز موئمنلری یولدان چیخارتسینلار ، یولدان
چیخارتمیرلار مگر ئوزلرین ولی آلامیزلا ، (۶۹) ای اهل کتاب ،
نیبیه الله یین آیاتینا کافر اولور سوز؟ بير صورت دکھتورات که سیز اونلارین چدقنه
و حقوقیتینه شهادت وئریرسیز . (۷۰)

اى اهل كتاب ، نېيە حق و حقيقىتە باطل لىباسى ئورتۇرسوز و حفایقى گىزلىدىرسىز ، بىر صورتىدە كە سىزاونۇن حقانىتىنە آگاھسىز .

(٧١) اهل كتابدان بىر عددە (يهودى) دئدىلر : (كىئدىن و ظاھىرىدە) او آيمىلەر كە مسلمانلار اوچون نازىل اولوب ، گۈنۈن اولىيىدە (ناهارдан قىاباق) اىيغان گىتىرىن و گۈنۈن آخرىنىدە (ناهارдан سونرا) اوئىلارا كافراولون ، اولاكە مسلمانلار (ئۆز دىنلىرىندىن) قىتىت سىنلىر .

(٧٢) واوکسدن سواى كەسىزىن دىنلىزىن تېرىتىت ائدىر ، بىر كىمىسىدە اعتقادىز اولماسىن (ياپىغىمپۇر اوئىلارا) دئگىين ، حقيقى هدايت فقط اللہين هدايتىدىر كە آپرى امىتىدە سىزىن شىرىعتىزىن مىلىنى وئرر تااللهين يانىندا سىزىلە مباحتە ائدەملەر دئگىين ، بو حقيقىندىر كە فضل و رحمت اللہين أليندەدىر و هر كىمە اىستەمە باغيشلار و اللد تعالى و سعىت باغيشلىان و عالمەدىر . (٧٣) هر كىمە مەشىتى علاقە تاپسا ، ئۆز رحمتىنە مەخصوص ائدروللە بىوگ فضل و رحمت صاحبىدىر (٧٤) اهل كتابدان واردىيلار كە اگر چوخلى مال (امانت اوچون) اوئىلارا ناپىشىراسان (صحيح و سالم) سەققىتىرلر و اوئىلاردان واردىكادا اگر دىنارى اوئىلارا تاپىشىراسان ، داهاسىنە پىس و ئەرمەنلىرى باشلارى اوستى دوراسان ، بو اونا گۈرەمەر كە دئىپىرلر : بىز (يهودىلر) ئۆزگە امىتلىرىن براابرىندە مسئۇل دئىلىك و اللہين (كتابى) بارەسىنە يالان دئىپىرلر ، بىر صورتىدە كە بىلىرىلو (يالان دئىپىرلر) (٧٥) ملى هر كىس كە ئۆز عەهد وايلقارىنا وفا ائده و اللددان قورخا و بىرھىزكار اولا (امانتى صاحبىنە صحيح و سالم قىتىرى) البتە اللەپەھىزكارلارى چوخ دوست توتار (٧٦) او كىلىرى كە اللہين عەھدىن و ئۇزآندىلارىن (كە اللہين آدىينا ياد ائدىپىرلر) آز قىمتىلە معاملەئەدىپىرلر ، آخرتىدە (بېشىتن) ھىچ بىھرەونىسىلىرى اولمىيا جاق واللە (غىضىدىن) اوئىلارىدە دانىشمىيا جاق و قىامت گۈنۈندە اوئىلارا توجە ئەلمەمدىپ و اوئىلارى گناھدان پاك ائتمىيە جىك و اوئىلارا اوچون درد آرتىران عذاب وار . (٧٧)

و يهودىلردىن بىر عده واردىكە فرات و قىيىنده تور دىلىلىرىن
بىر جور حركت و ئىرىلر كە دئىمسىز اللھين كتابىيىندىرى ، بىر
صورتىدە كە اونلار اللھين كتابىيىن دئىيل لر و دئىرىلر كە اونلار اللھين
ظرفىيىن نازل اولوب ، بىر صورتىدە كە اللھين طرفىيىن نازل
اولمايىپ واللھين (كتابىيىن) بارە سىنده يالان دئىرىلرو بىلىرلر
(كە يالان دئىرىلر) (٧٨) هېچ انسان اوچون ياراشىقى يوخدور كە
الله تعالى اونا كتاب و حكمت و نبۇت عطا ائده و سونرا او مخلوقا
دئىيە كە اللەدان سواى منه عبادت ائدىن ولكن دئىير: الله آدمى
اولون ، اوچوركە اللھين كتابىيىن تعلیم آلييىسىز ، خلقە تدریس
ائدىن . (٧٩) هېچوقۇت سىزە دستور وئرمىز كە ملکلىرى و پىغمېرىلرى
ئوزۇز اوچون ارباب انتخاب ائدىن ، آيا سىزاسلام گىرىندا سونرا ،
سىزى كفرە و عصيانا امر ائدىرى؟ (٨٠) و او زمانىكەللەپىغىمىرىلردىن
تعهد آلدى كە سىزە كتاب و حكمت عطا ائدىرەم ، سونرا سىزىن
تابع لرىز اوچون پىغمېرىڭلر و سىزىن كتابىزى تصديق ائدەمەجك ، اونا
ايىمان گىرىسىنلر و اونا (دین موردىنده) كەكلىك ائتسىنلر ، الله
بو يوردى : آيا اقرار ائدىرىسىز؟ و سىزدىن بوا غىر تكلىيفە تعهد آلىرىق ،
دئدىلر : اقرار ائدىرىك ، الله بو يوردى : پس سىز شاهد اولون و
مندە سىزىلە شاهدم . (٨١) پس ھركىس بوندان سوترا حقدن اور
دؤندىرە ، ھما نلار اهل فسق و فجور دوار . (٨٢) آيا اونلار اللھين
دىنىيىندەن سواى ، آيرى بىردىن اىستىرىلر؟ ھرنە كە گۈئىلردى و يئردى
وارايىستەر اىستىمىز ، اللھين امرىيە مطیع دىر و ھامى اونا سارى
قايتا جاقلار . (٨٣)

(يا پيغىپر) دئكىين ، بىز اللها ايمان كېرىمىشىك و اوكتابى

كە بىزەنازل اولوب و اوزادى كە ابراھىمە و اسماعىيلە و اسحاقا و
يعقوبە و بنى اسرائىلىن سونداكى پىغىپرلىرىنە نازل اولوب و اوزادى
كە موسى يە و عيسى يە و آيرى پىغىپرلە پروردگار طرفىندىن عطا
اولوب ، ايمانىمىز وار ، بىز اونلارين هىچ بىرىسىنىن آراسىندا فرق
قويماروق ، چونكە اللەين فرمانينا مطیع و تسلیمیك . (٨٤) هرگىن
اسلامدان سوای ئۆزۈنە دین انتخاب ائدە ، اوندان قبول اولۇنمازو
آخرتىدە زيانكارلاردان اولا جاق . (٨٥) اللە نئجە او جماعتى ھدایت
ائىسىن كە اللها ايمان كېرىندىن سونرا و اللەين پىغىپرلىرىنىن
حقانىتىدە شەhadat و ئەندىن سونرا و آيدىن آيت لر اونلارا گىندىن
سونرا كافر اولورلار و اللەھىچوقۇت ئالىم قومون را ھنماسى اولماز . (٨٦)-
اونلارىن جزاى بودر كە اللە و ملکىر و تىمامى مخلوق اونلارا لىعنت
ائىدملەر . (٨٧) اونلار بولۇنەت و بىفرىندە ھەميشەلىك قالاجاclar و
عذابلارى تخفيف تاپمايىب واونلارا توجە اولميا جاق . (٨٨) مگر او
كىلىرى كە سونرادان توبعائىدىپ و (عمل لرىن) اصلاح ائىدملەر ، البتە
الله باغيشلىيان و رحم ائىندىر . (٨٩) او كىلىرى كە ايمان كېرىندىن
سونرا كافر اولدولار و سونرا ئۆز كفرلىرىنى آرتىرىدىلار ، اونلارىن
توبەسى هىچ وقت قبول اولۇنماز ، ھما نلار حق يولۇندان
چىخانلاردىلار . (٩٠) او كىلىرى كە كافر اولدولار و كفر حالىندا
دىيادن كېتىدىلر ، اگر يئرين اوزى تمامًا قىزىلىلە دولى اولا و اونلار
(عذابدان خلاص اولماق اوچون) ھامىسىن عوض و فديه و ئەھملەر ،
اونلارдан قبول اولۇنماز و اونلار اوچون درد آرتىران عذاب وار و
ھىچ نوع كمكلىك اونلارا اولميا جاق . (٩١) .

هیچوقت یاخشی انسانلار مقامینا یئتىشمىسىز مگراوزادلاردان
کە دوست توتورسوز ، اللە يولوندا اتفاق و احسان ائدەسىز و اوزادى
کە اتفاق ائدىرسىز ، البتە اللە اوندان آگاهدىر . (٩٢) تمام طعاملار
بىنى اسرائىلە حلال ايدى مگر او نلارдан سواى كە اسرائىل ئوزى
(يعقوب ع) سورات نازل اولما مىشدان قاباق ئوزونە تحرىم ائتمىشدى
(يا پىغمبر) دئگىنن ، اگرسىز دوز دئىرسىز ، توراتى گىرىن و
او خويون . (٩٣) پس او كىلىرى كە بو حجتدىن سونرا اللها افترا و
يالان نسبتى وئرهلر ، هما نلار ظلم اهل ئىلىديلر . (٩٤) دئگىنن ، اللە
تعالى دوغى بويوروب ، پس ابراھيمىن پاك دىينىندن تبعىت ائدىن
كە (حق و حقيقىن طرفدارى ايدى و) ابراھيم او نلارдан دئىلدى
كە اللها شريك قرار وئيرىلر . (٩٥) اولىن ائوى كە خلقين عبادتى
اوچون قرار وئيرىلدى بىگەدىر (بىگە كعبەنин يئرىنин آدى و مىڭە
شىھرىن آدىدىرى) كە بركتلى و اهل عالمىن هدايتىنин مسىّىدىرى
(٩٦) و او ائودە آيدىن نشانىلر وار (او جملەن) ابراھيمىن مقامى
كە هركس اورا داخل اولا ، آمن و آمان دادىر و خلق اوچون واجب دىرى
كە اللھىن اوغرۇندا او ائوين حجيىنە و زيارتىنە گئتسىنلر ، البتما و
كىلىركە حجه گئتمگە استطاعتلرى اولا و هر كىم امتناع ائده (و گئتمىھ)
مسلم " اللە تمام اهل عالمدن غنى و احتياجسىزدىر . (٩٧) دئگىنن ،
اي اهل كتاب ، نه او چون اللھىن آياتىنا كافر او لورسوز ؟ اللھىزىن
تام اعمالىزا شاهد و ناظر دىرى . (٩٨) دئگىنن ، اي اهل كتاب ، نبييھ
ايغان كىرەن لرى اللھىن يولوندان مانع او لورسوز ؟ و اي سىز دىرى
اونى نادرست نشان وئەسىز ، بىر صورتىدە كە ئوزور شاهد سىز واللە
سىزىن اعمالىزدىن غافل دئىل . (٩٩) اي او كىلىرى كە ايغان گتىريي سىز ،
اگر سىز بىر عددە اهل كتابدان تبعىت ائدەسىز ، او نلار سىزى ايغان
گتىرىندىن سونرا كفرە طرف دؤندە رولر . (١٠٠) .

تىچە كاfer اوLورسor ؟ بىر صورتىدە كە اللھىن آيائى سىزىن اوچون تلاوت اولونور و اللھىن پىغمىرى سىزىن ابىچىز دىبىر و هر كىم ئوزونى اللھا ياخىن ائلەيە، مسلما " دوزيولاھدىت اولونوب (۱۰۱) اى اوکسلرى كەايماڭ تىرىپىسىز، اوچور كە شايسىتە تقوى دىير، اللەدان قورخون و دىيادن گئتمەين مگۇر مسلمان دىيىندە، (۱۰۲) و ھامىز حبلى اللەدان يايپىشىن و ھىچوقۇت متفرق اولماين و اللھىن نعمتىن كە سىزە باغىشلايىب، يادىزىا كىتىرىن، اوزمانىي كېرىزىدە شەنىيدىز واللەسىزىن اورە كىلىزىدە مەھرۇمەحتى بىر قرار ائتدى و اونون نعمتىنىن بىراپىرىندە بىر بىر يېزىلە قارداش اوّلدوز، بىر حالدا كە سىز اود گودىلى كىارىپىندا فرار تاپمىشىدىز و اللە سىزى اوندان نجات وئردى بۇ تىرىپىلە اللە ئوز آيتلىرىن سىزە آيدىن بىيان ائدىر، اولا كەسىز يولا گللىب و ھدىت تاپاسىز، (۱۰۳) كىك سىز مسلمانلاردان بىر عدّه اولا كە خلقى ياخشىلىق و سعادت يولونا دعوت و رەھىلىك ائدىب، امر بمعروف و نهىي از منكر ائدهلر، ھما نلار عالەمەن نجات تاپمىشلارىدىر، (۱۰۴) سىز مسلمانلار او كىلىرى كىمى اولماين كە داگىلدىلار، آيدىن آيتلر و آشكاردىلىلارا گلندىن سونرا، اختلاف ائدىلر و ھما نلار اللھىن يىوگ عذابينا گرفتار اولارلار، (۱۰۵) بىرگۈن گلر كە بىر عدّهنىن اوزى آغ و بىر عدّهنىن اوزى قارا اولار، اوزى قارا لارادئىلر: آياايماڭ تىرىپىن سونرا، كاfer اوّلدوز؟ پى كفر و عصىانىز اوچون عذابى دادىن، (۱۰۶) و اما اوزى آغ انسانلار، اللھىن رحمتىندا قرار تاپىب و ھمىشە ليك اوردا (بېشتىدە) ياشىيا جاقلار، (۱۰۷) بۇ نلار اللھىن آياتىدىر كە بىق سە تلاوت ائدىرىك و اللە اهل عالىم اوچون ھىچوقۇت ظلم و جفا ارادە ائتىز، (۱۰۸)

هەرئەندە كۈيىزدە وار و هەرنە بىزىدە وار ، ھامىسى للەھىن كىدىز
ونىام اىشلر اللە سارى رجوع اولا جاق . (۱۰۹) سىزمىلىمانلار چوخ
يا خشى امىت سىز كە انسانلارى اصلاح ائتمك اوچۇن ، قىام ائدىبىسىز
يا خشى لىقا چالىشماق و بىس ليكىدىن اوزاق اولماقا امر ائدىرىسىز و
اللەھا ايمان گتىرىپىسىز و اگر اهل كتاب ايمان گتىرەلر ، اونلارين
صلاحىنەدىر ولى اونلاردان آزى ايمانلى و چو خلارى فساد چىدىيلار
(۱۱۰) اونلار قادر دئىيل لر مزا حىتىن سواى ، آيرى بىر ضرر سىزە
يئتىرسىنلر و اگر سىزىلە ساواشالار ، دال دؤندەرلر (وقاچارلار)
وداها اونلار اوچۇن كەكلىك اولونماز . (۱۱۱) ذلت و خوارلىق
اونلار اوچۇن مقرر اولونوب ، ھېرىئە متۆسل اولارلار حبل اللەدان
سواى و خلقىن ارتبا طاشتەسىنلىن سواى ، اونلار اللەھىن غضبىنى
گرفتار اولوبلار و اونلار اوچۇن فقر و بىچارەلىك مقرر اولونوب بو
بىدېختلىك او ناگۇرەدەرى كە اللەھىن آياتىنا كافر اولورلار و اللەھىن
پىغمەرلەرين نا حق يئرە ئولد و روولر ، بوايشلىرىن علّتى و سببى اونلارين
معصىت ائتمەللىرى و حدەن تجاوز ائتمەللىرىدى . (۱۱۲) البتىن اهل
كتابىن ھامىسى برابر دئىيل لر . بىر عدّه اونلارдан گئىچە يارىسى
آياغا قالخىب و اللەھىن آياتىن او خوماقا و نماز قىلماقا مشغۇل
اولورلار و سجدىھە گئىدىرلر . (۱۱۳) اللەھا و آخرت گونونە ايمان
گتىرىرلر و امر بمعروف و نهىي از منكر ائدىرلرو ياخشى ايشلر دەقا باقا
دوشورلر ، عملى صالح انسانلار رەھما نلاردىيلار . (۱۱۴) و هەرنە ياخشى
عمل انجام وئىريلر ، أجر و ثوابى آرادان گئىمەمجىك و اللە
پەھىز گارلارين اعمالىيىن آگاھدىر . (۱۱۵)

اوکسلری کە کافر اولدولار، مال و نیروت و اولاد، اونلارى اللھین عذابىیدان نجات وئرمىمەجك، اونلار جهنم اھلىدىلر و دائم اوردا معذب اولا جاقلار. (۱۱۶) اونلارين مال و ثروتىنىن مُشلى کە دنيا حياتىندا باغيشلىرلار، سازاق يىلىن مَثلىنىه بىزىر كە ئوزۇنە ظلم ائدَن قومون أكىن لرىنە صابت ائدە و اونلارى محوائىدىپ و آرادان آپارا و الله اونلارا ظلم ائتمىر، بلکە اونلار ئوزلرىنە ظلم ائدىرلر. (۱۱۷) اى اوکسلری کە ايمان گىتىرىپسىز، غير هەدىيىندن ئوزۇز اوجون محرم راز انتخاب ائتمەين، اونلار هىچ نوع فتنە و فساددان سېزىن بارەيىزدە اسگىك گلمىرلر، اونلار اىستىرلر کە سېز ھمىشەرنج وزحمىت ماولا سىز، اونلارين بغض وعداوتى آغىزلارىندان (و دانىشىقلارىندان) معلوم و آشكاردىر و اوزادى کە اورە گلرىنده گىزلىدىرلر، اونداندا بُيوگدر بىز ئوز آيا تىمىزى سېزىن اوجون بىان ائتدىك اگر سېز عاقلانە فكر ائدە سىز. (۱۱۸) آگاه اولون، سېز اونلارى دوست توتورسوز ولى اونلار سىزى دوست توتumorلار، سېز اللھین تعام كتابلارينا ايمانىز وار (ولى سېزىن كتابىزا اونلارين ايمانى يوخدور) وقتىكە سېزى ملاقات ائدىرلر، دئىيرلر: بىز ايمان گىزلىشىك، اما وقتىكە يالقۇز اولورلار، عصبانىتىدن بارماقلارين دېشلىرلر، اونلارادئگىن، او عصبانىتىلە کە وارىزدى ئولۇن مسلما "الله خلقىن اورە گىيىندن آگاھدىر. (۱۱۹) اگر خىر و منفعت سېزە يېتىشە، غمگىن اولوب، افسرده اولا رلار، و اگر پىس اتفاق سېزهاوز وئرە، اوندا شادلىق ائدرلر، اگر سېز صبر و تحمل و پەھىز گارلىق بىشەئدە سىز، اونلارين مکروھىلدەسى سېزە ضرر و زيانى يېتىرىم بىلەز و اللھين اونلارين اعمال و رفتارلارينا كاملا "احاطەسى وار. (۱۲۰) (يابىغىمپەر) وقتىكە مومنلىرىن، ساواش ميدانىن تعىين ائتمىكاوجون، صبح ايشيق آچىلاندا (سحرى تئردن) ائودن خارج اولدۇن (الله سېزىن سۈزلىرىزە و عمللىرىزە ناظر ايدى) و الله ائشىدەن و بىلەندىر. (۱۲۱)

اودا له سيردان ايلى فرقه توركىيىدىن صحف و سىستۇرىۋەسان
وئىرىدىلر و الله اونلارا كمك ائتدى (تامىمم اولدولار) بىس اهل
ايغان گىرك همىشە اللها توكل ائتسىنلر . (١٢٢) الله سىزە ، بىدر
ساواشىندا كمكلىك ائتدى ، اوحالدا كه سىز ضعيف ايدىز ، اللدان
قورخون و پرهىزگارا اولون تا اونون شكرۇن يئرىنە يئتىرىمىش اولا سىز .
(١٢٣) (ياپىغمۇر يادىوا كىير) اوزمانى كە مۇئمنلەر دئېرىدىن . آيا
كافي دئيل كەپىروردۇڭارىز سىزى اوچ مىن ملکى لە كە نازل اولا جاقلار
كەكائتسىن ؟ . (١٢٤) بلى (اُحد ساواشىندا) اگر سىز صبر واستقامت
ائديب و پرهىزگار اولا سىز و دشمن سرعتىلە سىزىن اوستوزە يورىش
كىيىرە ، بىروردىگارىز سىزى ، بئش مىن ملکى لە كەك اىدەجىك . (١٢٥) و
الله اونلارى قرار و ئىرمەدى مگر سىزە بشارت واورە كىرآرخايىن اولماق
اوچون ، بوخسا كمكلىك فقط قدرتلى و حكمتلى اللهين طرفىنىدىر .
(١٢٦) بونا گۈرە كە كافىلرىن قشۇنۇن بىر قىسىمى داغىلىپ يا
آرادان گىئدىسىن و اسىدىسىز حالدا قىيىت سىنلر . (١٢٧) (ياپىغمۇر)
ايشىن اختيارى سنون ألىنىد مدئىل ، الله يا اونلارىن تقصیراتىندا
كىچىر ، يا اونلارىن ظلم اىدىنلىرىنى مجازات ائدر . (١٢٨) و هونەكە
گۈپىلدە وار و هونە كە يئرده وار ، بوتون اللهين كىدىز ، هر كىيمى
ايستەسە باغىشلار و هر كىيمى ايستەسە مجازات ائدر ، البته الله
با غىشلىان و رحم اىندىدىر . (١٢٩) اى او كىسلرى كەايغان گىتىرىپسىز ،
ربا و نزول پولۇن نىچە برابىر اضافەسىلە يئمەين و اللدان قورخون
(و بوبىس عطى ترک اىدىن) اولا كە سىز نجات تاپاسىز . (١٣٠) و
او اوددان كە كافىلر اوچون آمادە اولوب قورخون . (١٣١) و اونون
پىغمۇرلىرىندان اطاعت اىدىن تا اللهين رحمنىنە مشمول اولا سىز .
(١٣٢)

پروردگارىزىن با غېشلا ماغبىتا سارى و او نون بېھتىيە سارى كە عرضى (وطولى) گۈيلرى و يئرى بوتون توتوب و پرهىزگارلارا اوچون آمادەدىر، چالىشىن. (۱۳۳) (پرهىزگارلار) او كىلدىلر كە (ئوز مال لارىندان) وارلىقدا و يوخسول لوقدا (فقير لره) إنفاق و احسان ائدىلر و (عصباتىت حالىندا) ئوز غضبلرىن اپچرى و ئىرىلر و خلقين خطالرىندن گۈز ئورتۇرلر و اللە ياخشى عمل صاحبلىرىنى چوخ دوست توتار. (۱۳۴) و او كىلدىلر كە وقتى بىر پىس عمله مرتكىب اولورلار يا ئوزلىرىنە ظلم ائدىلر، اللە يادا سالىب و ئوز گناھلارىندان با غېشلانماق طلب ائدىلر و اللەدان سواى كىيمدىركە گناھلارى با غېشلا سىن؟ و او نلار كە قباحتلى ايشلرده هيچوقت اصرار ائتمىرلر بىر صورتىدە كە او قبيح ايشين معصىتىنە آكاھدىلار (۱۳۵) او نلارين اجرى اللەين طرفىندان با غېشلانماق و بېھشت با غلارىدىركە يېلىرىندە چايلا روسolar آخىر و اوردا همىشىلىك ياشىيا جاقلار و عمل ائدىنلر اوچون چوخ ياخشى اجروار. (۱۳۶) البته سىزدىن قاباق (چوخلى) امىت لر چوربجور آداب و رسومىلە وارىدىلار، پس يېر اوزوندە گزىب، دولانىن تا گۈزرسىز تكذىب ائدىنلىرىن (و اللەدان غافل او لانلارىن) آخر و عاقبىتى نەجوزا ولوب (۱۳۷) بىر بىانىيەدىر عموم انسانلارا اوچون وەدایت و نصيحتىدىر بوتون پرهىزگارلار اوچون. (۱۳۸) (جەداد دا و دىن امرىنده) هىچ وقت سُستلوق ائتمىن و غمگىن او لمائىن سىز مسلمانلار اوجا (و قدرتلى) سىزاڭ مەحكم اىغانىز اولسا. (۱۳۹) اگر (اُخُد ساواشىندا) سىز مسلمانلara عىدمە وارد اولدى (بىر ساواشىندا) كافر قۇمنادا او صدمەنин مىلى وارد اولموشدى و بواپام (فتح و شکست) گونلىرى ملتلىرى آراسىندا دولانىر تا اللە او كىسى كە اىغان كىرىپىلەر مىشىخى و معلوم ائتسىن و سىزىن ئوز وزدن شاهد توتسون و اللە هيچوقت ظلم ائدىنلىرى دوست توتماز. (۱۴۰)

و اوندان اوترى دير كه الله او كسلرى كه ايمان گتيرىپىلر
(گناهلاردان) پاڭ ائدىپ و كافىلرى محو و نابود ائده . (۱۴۱) آيا
بئله گمان ائتدىز كه سىز بېشته داخل اولا جاقسىز ؟ بېر صورتىدە كە
الله سىزىن مجاهدلرىزى و صبر واستقامت ائدىللىرىزى هنوز مشخص
ائتىمەپ . (۱۴۲) سىز ئولوم تەتتاسى اوندان مواجه اولما مىشدان
قا باق ائدىردىز ، سونرا اونى يقين گۈزىلە گۈرددۈز بېر حالدا كە سىز
اونا ناظرى دىز . (۱۴۳) محمد (ص) فقط پىغمۇر دىز كە اوندان قا باق
پىغمۇرلار وار يەيدىلار آيا اگرا او ئولسە و يا (ساواشدا) شەھىد اولسا ،
سىز ئۆز بابالارىزىن مذھىيەندالى فئىيدىر سىز ؟ سىزدىن هەركىس دالى
قئىيتسە (مرتىد اولار و) بېر ضرر اللەها يئىرە بىلەز و الله شەكر
ائدىلرە خىر جزاى و ئەرمىجىدى . (۱۴۴) ھىچكىس ئولەز مگر اللەھىن
إذنيلە ، ياز يلمىش أچلىنىدە و هەركىس دنبا ۋابىن اىستەسە ، اونى
بېھرەمند ائدەرىك و هەركىم آخرت توابىن اىستەسە ، اونىدە بېھرەمند
ائدەرىك و شەكر ائدىلرە خىر جزاى و ئەرمىجىيىك . (۱۴۵) چوخ اتفاق
دوشوبىدى كە بېرىپىغمۇر ، ساواشدا ئولۇب و اونون اطرافىيەنداكى اللەھى
تانيان جماعت ، الله يولۇندا رحمەتلەر دوشوبىلر ، بۇنۇنلا بئله سىت
و ضعيفاً ولغايب و اظهار عجز ائتىمەپلىر و الله صبر و تحمل ائدىللىرى ،
چوخ دوست توتار . (۱۴۶) اونلارىن سۆزلىرى بوندان سواىدىئىلىدى
كە دئىيردىلر : پىروردىكارا ؛ بىزىم گناھلارىمىزى باغىشلا و بىزىم
اسراف كارلىقىمىزدان صرف نظر اىت و بىزىم قەملرىمىزى (جنگ و
جهاددا) ثابت و محکم ائتىگىنن و بىزە كەك اول تا كافر قومنا غالب
اولاچ . (۱۴۷) بودور كە الله دنیادە اونلارا ثواب و فتح و آخرتىن
گۈزىل ۋابىن باغىشلادى و الله ياخشى عمل صاحبلىرىنى چوخ دوست
توتار . (۱۴۸)

ای اوکسیتری کمایمان کتیریپسیر، اکرکافلردن بیعیت آند پسیر،

اونلارسیزی ئوزبابالارى نین مذ ھېینەقئىررلر و اوندا زيانكارلاردان
اولارسیز . (۱۴۹) (ای مسلمانلار، كافلر سیزین دوستوز دئیل لر)

ولى اللەسیزین دوستوزو آرخاپزدیر و او چوخ ياخشى كمکائىندىر.

(۱۵۰) تئزلىگىنە كافلرین اورەكلىرىنە قورخى و وحشت سالارىق او

جهته كە اللها بى دليل شىرك قرار وئردىلر. اونلارين يئىلرى

جهنممىن اودىدر و ظالم لريىن يئرى چوخ پىس (۱۵۱)

الله (فتح) وعدهسىن حقيقىتە يئتىردى اوندا كە دشمنلىرى اللھين

إذنيلە ئولدوروردوز تا اوراكە ئوزوزدن ضعف و سُستلوقنىشان وئردىز

ۋئوز (ساواش) ايشلىرىزدە مخالفت ائتدىز، سوترا دان اوزادى كە

دوست تو توردوز (أَحَدٌ سَاوَاسِينَدَا غَلَبَهُ أَئْتَمَكْ) الله سىزە نشان

وئرىدى، ولى سىز نافرمانلىق (و لغو دستور) ائتدىز،

سېزدىن بعضىسى دنيا مالىندان او ترى چالىشىرىدى وبعضاًسى آخرت

اوچون تلاش ائدىرىدى، سونرا الله سىزى اونلاردان منصرف ائتدى

تا سىزى امتحانا چىكىن، البتە الله سىزى با غىشلادى و موئىنلە

اللهين چوخ فضل و رحمقى وار . (۱۵۲) يادىزا گتىرىن او زمانىكە

داغا طرفائىلە قاچىرىدىز كە بىر كىسە با خميردىز و پىغمبر سىزى،

دالىزجا سَسلِيردى، بونا گۈرە غم، غم اوستوندىن سىزى چولقادى تا

اوزادى كە ئىزدىن گىدىر و يا ئىزەكلىر، چوخ غمگىن اولميا سىز و

الله سىزىن عمل لرىزدىن كاملاً "آكا هدىر . (۱۵۳) .

لۇمۇنلىرىنى سۈزۈرالدىسىز ماڭاراسىن تو نىدردى ، بۇ راھىن يۈنكۈل يو خى وسىله سىلە ئىدى كە سىزدىن بىر عدّه سىن توتدى (احد ساواشىنин سونكى گئچەسى) او بىر عدّه ئۆز جانلارىنىن قورخسۇدان (ياتا بىلمە دىلر) اونلار جاھلىت دورانىن گمانلارى كىمى ناھق گمانلار اللھىن بارەسىنده ائدىرىدىلر و دئېرىدىلر . آيا بوايىشىن بىزە بىرنتىجەسى وارايدى ؟ دئگىن بىر حقيقة دىرىكە اېشلىر تاماما "اللھىن املىھدىر . اونلار گىزلىن منظورلارين سىنە آشكارا ئىتمېرىلر و دئېرىلر ؛ اگر بوايىشىن بىزە بىر نتىجەسى اولسايدى ، بوردا بىز ئولمۇزىدىك (شىكت بىئۇزدىك) دئگىن ، حتى اگر ئۆز ائولرىزىدە اولسايدىز ، اونلارا كە ئولوم يازىلەمىشدى ياتا جاقلارىندادا ، اونلارين سُرااغنا گئدردى ، اللھىزىن اورە گىزدە اولانلارى امتحان ائدىرتا اورە گىلرلىنى پاك ائدە و اللھ خلقىن قلبى نىن اسرارىندىن چوخ ياخشى آگاھدىر (154) اوکسلرى كە ايکى جماعتىن توکوشما گونوندە ، ووروشما دان اوذ دؤندىرىدىلر ، شىطان اونلارى بىر پارا گناھلارين اثرىنده (كە قبلا " مرتىك اولموشدىلار) لغشه وادار ائتدى ، البتە اللھ اونلارى باغيشلادى چونكە اللھ باغيشلىيان و مەھرباندىر . (155) اى اوکسلرى كە ايمان گىرىپسىز ، سىز اوکسلر كىمى كە كافر اولدولار ، اولماين كە ئۆز (دېن) قارداشلارى بارەسىنده اوندا كە مسافرتە (جىنگى مامۇرىتە) گئدىرىدىلر و يا ساواشدا شركت ائدىرىدىلر ، دئدىلىر . اگر سىزىم يانىمىزدا قالسايدىلار ئولمۇز يىدىلر ، هابئە اللھ اونلارين بىر آرزو لارىدا ، اورەك حىرتى ائدەر و اللھ حىيات باغيشلىيان و فوت باغيشلىياندىر و اللھ سىزىن اعمالىزىد ن كاملا آگاھدىر . (156) سىز اگر اللھ يولوندا قىتلە يئتىشەسىز و يا (بدلايلى) ئولەسىز ، اللھىن باغيشلاماغى و رحىتى بوتون اوزادلار دان كە (دنىادە) جمع ائدىرىلر ، ياخشى و آرتىقدىر . (157)

واکر ئولم سیروپا قتلە يئتىشەسىز، اللەها سارى مەشورا ولار سىز
(ئۇلمۇك انسان حیاتى نىن سونى دئىل) (۱۵۸) (يا پىغمەر) اللەھىن
مرحىتىندىن دىر كە سن خوش اخلاق و مەھربانسان و اڭر بىدا خلاق و
اورەگى بىرك اولسايدىن مسلما " خلق سنون اطرافيىندىن داغىلاردى
بۇناڭو رە سن اونلارىن تقصىرىنىندىن گئچ، اللەدان اونلار اوچۇن
باگىشلا نماق اىستە و ايشلىرىدە اونلارىلە مشورت قىيل، وقتىگە قىد
ايىش ائتدىن، اللەها توكل ائله، چۈن كە اللە توكل و اعتماد ائدىنلىرى
چوخ دوست توتار. (۱۵۹) اڭر اللە سىزە كەك ائده، ھىچكىن سىزە
غالب اولا بىلەر و اڭر كەكلىگىن قطع ائده، كىمىدىر كە اوندان سونرا
سىزە كەك ائده؟ ايمان گتىرەنلىر فقط گىر كە اللەها توكل و اعتماد
ائتىپلىر. (۱۶۰) ھىچ پىغمەر معكىن دئىل خيانىت ائده (ساواش
غۇئامىن تقسيم ائتمىھ) و هر كىن خيانىت ائده قىامت گۈنۈنده
اوزادى كە خيانىت ائدىپ ئۆز ايلە (محشرە) گتىرە جىك و سونرا ھەركىدە
ھرنە كە كىسب ائدىپ جزاىي و ئەزىزلى و اونلارا ئىلەن اولمۇجاقا.
(۱۶۱) آيا او كسى كە اللەھىن رضا سىندان تېرىت ائدىر، او كسىن
مەتلىدىر كە اللەھىن غضبىتىنە گرفتار اولا؟ اونون منزلى جەھنمدىر كە
چوخ پىس يئردىر. (۱۶۲) اونلارىن اللە يانىندا درجه و مقاملىرى
وار و اللە اونلارىن اعمالىندان آگاھدىر. (۱۶۳) حقىقتا " اللە
مۇمنلىرە مت قويدى، اوندا كە اونلارىن ئۆزلىرىنىندان اونلارا پىغمەر
گۈئىدرى كە اللەھىن آياتىن اونلارا تلاوت ائدىپ و اونلارى
گاھلارдан پاك ائتىپلىن و اونلارا كتاب (احكام شريعت)
و حكمت تعليم و ئرسىپلىن و گىرنە اوندان فاباق آشكار
صلالىتدا يادىيلر. (۱۶۴) يا اوندا كە سىزە (احد ساواشىندا) مصىبەت
يئتىشىدى بىر صورتىدە كە او مصىبەتىن ايکى برابر يىن سىز (كفارابىدر
ساواشىندا) يئتىرمىشىدىز، دئىز: بومصىبەت بىزە ھاردان يئتىشىدى؟
(يا پىغمەر) دئىگىن، او مصىبەت سىزىن ئۆزۈزىندر (كە لغۇدستور
ائتىز) و (سلىن كە) اللەھىن ھەبىز زادا قدرتىوار. (۱۶۵).

وایکی جماعتین ساواشماکونی هرنه که سیزه بئتیپسیدی ،اللهین ادئیله ایدی نا (حقیقی) مؤمنلر معلوم و مشخص اولسونلار . (۱۶۶) واوناگو رهایدی که او کسلر که منافق وایکی او ز لودیلر ، تانیلسینلار واونلار ادئیلدنی : گلیز الله بیولوند اجتنگ ائدین یا که سیز (شهردن) دفاع ائدین ، اونلار (عذر گتیریب) دئدیلر ؛ اگر بیزیم ساواشمادان اطلاعات بیز اولسایدی ، سیزدن تبعیت ائدب و جنگه گلر دیک ، اوگون اونلار کفره بیاخینیدیلار تا ایمانا ، اونلار دیلده بیز سوزلر دئیزیدیلر که اوره گلریندہ یوخ ایدی و الله چوخ یاخشی آگاه دیر او زادی که گیزدیلر . (۱۶۷) او کسلر کد (جهادا گئتمکدن) امتناع ائتدیلوو ئوز (قوم و) قارداشلارینا دئدیلر ؛ اگر اونلار بیزدن اطاعت ائتسئیدیلر (اُحد ساواشیندا) ئولمۇز یدیلر (یا پیغمبر) اونلارا دئگىنن : (سیز که ئوز گلرە چاره ائدیرسیز) پس ئولومى ئوزوزدن اوزاق ائدین ، اگر سیز دوغرى دئیزیرسیز . (۱۶۸) ھیچوقت گمان ائتمەن او کسلری که الله بیلەن بیولوندا شهید اولورلار ، ئولوبىلر ، بلکە (برعکس) اونلار (ھمیشە) دیرى دیلرو پروردگارین یانىندا روزى لرى وار . (۱۶۹) اونلار او نعمتلرە گۈرە که الله ئوز فضلیندن اونلارا ياغىشلاپ ، خوشحالدىلار و او کسلرە گۈرە که اونلار دان سونرا ، اونلارا ملحق (وشەيد) اولماپىلار ، شاددىلار ، ھېچ نوع قورخى و غصماونلارا اوچون اولمياجاق . (۱۷۰) واونلارا ، الله بین ياغىشلا دىپنى نعمتلرە واونون قىل و رحمتىپە بشارت وئرلر و بونا (بشارت وئرلر) که الله ھیچوقت مومنلىرىن اجر و ثوابىن ضايىع ائتىمۇز . (۱۷۱) اونلار که الله بیلەن و اونون پیغمبرىنین دعوتىنى چوخلىي صدمات گۈرندىن سونرا (جان و مالىلە) قىول ائتدیلر (اُحد ساواشىنین يارالارى سا غالما مامىش قىزىل اصلاح مىدانىنین ووروسما سينا عازم اولدولار) اونلارين آراسىندا او کسلر اوچون کە ياخشىلىق ائدب و پىرهىز گار اولدولار ، بىيىگ اجر واردى . (۱۷۲) اونلار او انسانلار دىلار كە خلق اونلارا دئدیلر ؛ دىمن سیزىن علیمە قاطعانە جمع اولوب و مسلح اولوبلا ، اونلار دان قورخون (و اونلارين ساواشىننا گئتمەن) اما (مؤمنلىرىن) ایمانلارى آرتىدى و دئدیلر ؛ الله بىزه كافىدیر و او چوخ گۈزل آرخا و ياخشى كىلدىر . (۱۷۳) .

بۇرتىپىلىك اوئلار اللەن فضل و رحمتىلە قىيىدىپ گىلىپ
اوحالدا كەھىچىنۇغا نارا حتىمۇق اوئلار اىتتىشىمەدى واللەن رضا سىندان
تىعىت ائتدىلر و اللە چوخ بُىوڭ فضل و رحمت صاحبىدىر . (١٧٤)
بو فقط شىطاندىر كە ئۆز دوستلارين (بى اساس ثايمات ايلە)
قورخودور ، اوئلاردان هىچ قورخماين و تىكىدە مندن قورخون اگر
سىزىن ايمانىز وار . (١٧٥) (يا پېغىمىر) او كىلىرى كە كفر يولوندا
سۇي ائدىپ و چالىشىرلار ، سنى افسىدە و غمگىن ائتمەسىن ، اوئلار
ھىچوقۇت قادر دئىل لر اللەن ضرر و زيانى يېتىرسىنلىر ، اللە يېتىرسىن
اوئلار اوچون آخىر تىد بېھەرە و نصىب قرار و ئەرمەسىن و چوخ بُىوڭ عذاب
اوئلارين انتظارىندادىر . (١٧٦) او كىلىرى كە كفرى ايمان ماقابلىنىدە
آلدىلار ، ھىچوقۇت قادر دئىل لر اللەن ضرر يېتىرسىنلىر و اوئلار
اوچون درد آرتىران عذاب وار . (١٧٧) او كىلىرى كە كافر اولدولار ،
كمان ائتمەسىنلىر كە اگر بىز اوئلارا مېلت و ئېرىك ، اوئلارين
نفعىىنەدىر ، بىز اوئلارا مېلت و ئېرىك تا ئور گناھلارىنى آرتىرسىنلار
و چوخ پىس عذاب اوئلارين انتظارىندادىر . (١٧٨) ممكىن دئىل
الله موئىنلىرى بو وضعى كە سىزىن وارىزدى ئۆز حاللارينا ئوتورسون
تا خېبىئى ياكدان مشخص ائدە و ممكىن دئىل الله سىزى غىيدەن آگاه
ائتىسىن ولكن الله پېغىمىرىنىن آرا سىندان ھەرھان كىسىن اىستەسە(بو
امره) انتخاب ائدر ، پىس سىز اللەن و اوئون پېغىمىرىنىن ايمان
كىرىن و اگر ايمان كىرىپ و اللەن قورخا سىز ، سىلەما " سىزىن
اوچون بُىوڭ أجر و ثواب اولا جاق . (١٧٩) او كىلىرى كە بخل
ائدىرلر و اوزادى كە الله ئۆز فضل و رحمتىنەن اوئلارا ساغىشلايد
(فەرالرە) إنفاق و احسان ائتمىرلر ، كمان ائتمەسىنلىر كە بو عمل
اوئلارين نفعىىنەدىر بلکە(برعىس) اوئلار اوچون شىدر ، قىامت
گۈنوندە او زادى كە بخل ائدىپ و إنفاق ائتمىمەلىر ، طوق (لۇت)
اولوب و اوئلارين گەردەلىرىنە دوشەجك ، كۈيلىرىن و يئرىن مىراشى
تىعاما "اللەن كىدىرىپ و الله سىزىن اعمالىزىن كاملا آگاھدىر . (١٨٠)

البته الله اوکسلرین سۈزۈسى كە دىدىلىر . الله فقىرىدىر و بىز شروتلى ، ائشىتىدى ، اوزادى كە دىدىلىر و پىغمېرىلىرى ناھق يئەر ئولدوردىلر ، ھامىسىن ثىت ائدىرىك و اونلارا دئيمىھىيىك كەيانار اوتون عذابىنى دادىن . (۱۸۱) بوعذاپى ئوز **البىزلمەقا باقحا** گۇندارىسىز و الله ھېچوقۇت ئوز بىندەلىرىنە ظلم رواقىلماز . (۱۸۲) او كىسر كە دىدىلىر : الله بىزدىن تەھەد آليپدى كەھېچ پىغمېرەايىمان گىرمەيىك مگر بىزىم اوچون (گۈيدىن) قربانلىق گىتىرە كە اود اىچىنده قىزارا (يا پىغمېر اونلارا) دئگىن ، مەندن قاباق پىغمېرىلىرىزىن اوچون آيدىن دليل لر و معجزەلر و اوزادى كە دئىپرسىز او اىستىرسىز) گىپىرىدىلىر ، پس نەماوجۇن اونلارى ئولدوردىز ؟ اگرسىز دوغى دئىپرسىز . (۱۸۳) و اگر سنى تەكىيەتلىرى (غەڭىن اولغا) سەندىن قاباق پىغمېرىلىرىدە كە آيدىن معجزەلر و زېورلىر و پارلاق گۈي كتابى گىرمىشدىلىر ، تەكىيەتلىرى . (۱۸۴) ھامى ئولوم طەمىن دادا جاق و بوندان غىر دئىيل كە قىامت گونوندە سىز ئۆز اجرىزە (تمام و كمال) چاتا جاقسىز پس هرگىس جەھنمىن اوتوندان قورتولوب وبېشىنە داخل اولا ، ھەميشەلىك سعادتىمند اولوبىدى و (بىلىن كە) بو دىيانىن ياشاپسى انسانى آل ائدەن و اوپوندان آرتىق بېرىمئاع دئىيل . (۱۸۵) البته سىز مۇئىنلر مالا " و جانا " امتحان حالىيىدا قرار ناپاوسىز و اوکسلردىن كە سىزدىن قاباق اونلارا كتاب و ئەرىمىسىك و اوکسلردىن كە بىت پىست دىلىر چوخلۇ اذىت و آزار گۈرە حكىسىز ، اگرسىزىن صىبر و ئاطقىزاولسا و پەھىزگار اولا سىز (سىزىن اوچون ياخشىدىر) چونكە صىبر و استقامت و پەھىزگارلىق راسخ عزمىن و اىشلەرde قدرتلى ارادەنىن نشانەسىدىر . (۱۸۶)

و اوندا ندا اللہ اصل کا بدن میں ملکہ دلخواہی کے لئے اللہیں یا تین خلق اوچون بیان ائدین و اونلاری گیزلمہ میں ، ولی اونلار اللہیں آیاتین کنارہ قوید ولار و اونلاری آز قیمتہ ساتیب و پیس معاملہ ائندیلو ، (۱۸۷) (یا پیغمبر) گمان ائتمہ او کسلر کہ ئوز پیس عمل لریند ن خوشحال دیلار و او ایشین مقابلیند کمان جام و ئرمیبلر (یا او یا خشی صفتلر کہ اونلاردا یو خدور) خلق اونلاری تعریف و تحسین ائنسینلر و گمان ائتمہ کہ اونلار اللہیں عذابیند نجات تاپا جاقلا ، و اونلار اوچون درد آرتیران عذاب آمادہ دیرو . (۱۸۸) گوئیلرین و پئرین صاحبی ، اللہدر و اللہیں هربیززادا قدرتی وار ، (۱۸۹) حقیقتده گوئیلرین و پئرین و گئجو گونزوں اختلافیندا ، عقل وبصیرت صاحبلرینه (اللهیں قدرتیند ن) نشانهلر وار ، (۱۹۰) او کسلر کہ اللہی هر حالدا ، آیاق اوستہ و اوتوماق و یاتماق حالیندا (دایانمیش حالدا) یاد ائدیلر و گوئیلرین و پئرین خلقتی بارہ سیندہ فکرائیب (ودئیپلر) پروردگارا ، سن بونلاری بیہودہ خلق ائتمہ بیس ، سن پاک و منزہ سن ، بیزی جہنم اوتونون عذابیند اوزاق ساختا (۱۹۱) پروردگارا ، سن هر کسی اودا داخل ائتن ، مسلما " اونی خوار و ذلیل ائدیب سن و ظالم لرہ کمک و مدد چی یو خدور (۱۹۲) پروردگارا ، بیز حقیقتا " ایمان جارچی سینین سی نی ائشیتندیک کہ سسلیردی : پروردگاریزا ایمان گتیریں و بیز ایمان گتیردیک ، پروردگارا ، بیزیم گناہلاریمیزی با غیشلا و بیزیم پیس لیک لریمیزین اوستونی تورت و بیزی یا خشی عمل صاحبلریلہ مفوت با غیشلا . (۱۹۳) پروردگارا ، اوزادی کہ پیغمبرلرین واسطہ سیلہ بیزہ وعدہ وئری بیس ، بیزہ عطا ائتگین و قیامت گونوندہ بیزی رسو ائلدمہ مسلما " سن هیچ وقت ئوز وعدہ وہ خلاف ائتمَسن . (۱۹۴) .

پروردگار او نلارین دعاو تفاصالارين قبول ائتدى (وبويوردى .)
 من سيزدن هېيچى ياخشى عمل صاحبى نىن اجريشى ، كىشى اولا و يا آزاد
 ضايم ائتمەرم ، سيز هامىزى هەمنۇع سيز ، پسا او كىلىرى كە اللھىن يولۇنداد
 هجرت ائديب و ئوز ديارلاريندان اخراج اولدولار و منىم يولومدا
 آزار و اذىت گۈردىلر و جىڭ و جهاد ائديب و ئولدولر ، البتىد
 او نلارين پىسلىكلىرى نىن او ستونى ئورتىرم و او نلارى بېشت با غلارينا
 كە ايچلىرىنده چايilar و آخار سولار وار داخل ائدەرم و بورحەت ، اللە
 طرفىنдин أجردىر و ياخشى أجر و ثواب اللە يانىندا دىر . (۱۹۵)
 كا فرلىرىن گل ، كىدلرى (كاروانلارين حركىتلرى) شەھىلدە سنى مغۇرۇر
 و اغفال ائتمەسىن . (۱۹۶) دنيا ماتاعى چوخ آز وبى ارزىدىر ، او نلارين
 يئرلىرى جەھنم دىر كە چوخ پىس بىستىدى . (۱۹۷) لەن او كىلىرى كە
 اللەدان قورخان و پەھىزگاردىلار ، او نلار اوچون بېشت با غلارى كە
 ايچلىرىنده چايilar و آخار سولار وار آمادەدىر و اوردا ھەمىشەلىك
 ياشىيا جاقلار ، اللە طرفىنдин او نلاردان پەذيرالىق اولۇنار و او أجر
 كە اللە يانىندا دىر ، ياخشى عمل صاحبلىرىنە ھە بىر زاددان ياخشى و
 گۈزلىدىر . (۱۹۸) و البتىما هلكتابدان واردىلار كە اللەها و سىزەنا زل
 اولان كتابا و ئوزلىرىنە نازل اولان كتابلارا ايمانلارى وار و اللەھىن
 احکامىنин برابرىنده خاشع و مطیع دىلر و اللەھىن آياتىن (بعضى لرى
 كىمى) آز قىمتى ساتىپىرلار ، او نلارين أجرى پروردگارىن يانىندا
 محفوظ دور مسلما " اللە سريع الحسابدىر (۱۹۹) اي او كىلىرى كە ايمان
 كىرىپىسىز ، (دنيا حياتىنده و دين امرىنده) صىرىلى اولۇن و بىر
 بىر بىزى صبر و استقامتە و تحمل ائتمەگە توصىيە ائدىن و روابطىزى محكم
 بىرقار ائدىن و اللە دان قورخون تا نجات تا پاسىز (۲۰۰) .

باغیسلیان رحم ائدن نانری ادینا

ای انسانلار اللەدان قورخون و پەھىزگار اولون ، او اللەھى کە سىزى بىر نفسدن ياراتدى و همسىرىن اونون ھمنوعى خلق ائندى و او ايکىنفردەن چوخلۇ جمعىت كىشى و آرواد وجودەگتىردى ، اللەدان قورخون كەماونون آدىلمىسۋال و طلب ائدىرسىز ، فامىللىرىزەپەئىشىن ، البتەللەسىزىن اعمالىزە مراقب دىر . (۱) يتيم (دَدْ مَسِيزْ) او شاقلارىن مال لارىن او نلا را قىشىرىن و ئوزقولاي و نامرغوب مال لارىزى ، او نلا رىن پاڭ و مرغوب مال لارىلە تعويض ائتمەين و او نلا رىن مال لارىنى ئوزمالىزە (مخلوط ائدىپ و) يئمەين چونكى بىعەمل بىيۆگ گناھلاردا داندۇر . (۲) واڭر قورخاسىز كە يتيم قىزلا رىن (ازدواجى) بارەسىن دە عدالتى رعايت ائليەبىلەمىھسىز ، او آروادلاردا ن كە سىزىن اوچۇن اوچۇن پاڭ و حلالدىلار (قدرتىز و مالىز اولسا) ايکى يا اوچ و يادوئەرت آرواد عقد ائدىن ، گئنە اڭر قورخاسىز ئوز آروادلارىز آراسىندا عدالتى رعايت ائليەبىلەمىھسىز ، او ندا فقط بىر آرواد آلىن (آرتىق يوخ) يا او كېزىلردىن كە مالكسىز آلىن ، بىعەمل عدالتە ياخىن دىر كە ظلمە (و گناھا) مرتىك اولمىسا سىز . (۳) آروادلارىن مەھرىيەسىن كمال رضايىتىلەمەردا خات ائدىن و اڭر او نلا رضايىت خاطريلە بىر قىسمت مەھرىيەدىن سىز بىاغىشلا دىلار ، حلالوار او ندا صرف ائدىن . (۴) ئوز اموالىزى كەللەسىزىن حىاتىرىن قوامى اوچۇن قرار و ئىrip ، ھىچوقۇت سقىھ و عقلسىز آدملىرىن ألىنە تا پېشىرمائىن و او مالدا ن او نلا را خوراک و لىباس تەھىيە ائدىن و او نلا رىلە ياخشى سۆز دانىشىن . (۵) يتيم لرى مورد امتحان (تعلیم و تربىت) قرار و ئىرين تا او زمانى كە حد بلوغە و نكاھە يئتىشىسىنلر واڭر او نلا رى عاقل و رشيد گۈءى دوز ، او نلا رىن مال لارىن ئوزلىرىنە قىشىرىن و ھىچوقۇت او نلا رى بىيۇتمەك اوچۇن مال لارىنى اسرافىلە يئمەين (وحىف و مىل ائتمەين او باشچى لاردا ن ھركىسىن شروتى اولسا (يتيم لرى ساخلاما ق اوچۇن قويد وغى خرجى) بىاغىشلا سىن و ھركىسىن احتىاجى اولسا ياخشى وجەھىلە (قويد وغى خرجىن برابىرىن دە) او مالدا ن صرف ائتسىن ، و قىنگىدە يتيم لرىن مال لارىنى پس و ئىرىرسىز ، او نلا را شاهد نوتۇن ، البتەللە حسابلارا پېتىشىغە تىكىچە كافىدۇر (۶) .

کىشى لر اوچون اوزادى كە آتاواانا و ياخين فاميل لر تۈزلىرىدىن باقى قويورلار، معىّن سهموار و آروادلار اوچوندە اوزاددان كە آتاواانا و ياخين فاميل لر باقى قويورلار سهم واردر، ايستر او مال آز اولسون يا چوخ، هركىسين قسمتى اوندان (اللهىنكتابىندا) تعىين اولوبدى.

(٧) واڭر ارشى بۇلن وقتده (غىروارت) فاميلدن و يتىملىرىدىن و محتاجلارдан اوردا حاضر اولسالار، اومالдан بىرزاپى ئىللارا باغىشلاپىن و اونلارىلە ياخشى و گۈزىل سۈز دانىشىن (٨) او كسلر كە اڭر ضعيف اولاد اونلارдан سونرا باقى قالا (و خلقىن الى آلتىندا قالماقدان) قورخالار، گىك اللەدان قورخسونلار و اونلارىلە آرام و صحىح دانىشىنلار. (٩) او كسلر كە يتىم لرىن اموالىن ظلمىلە (وزورىلە) يئيرلىر، بوندان غىر دئىيل كە ئۆز قارىنلارىنىدا اود گۈزىندرىرلىر و تېزلىكىلە يانار اودادوشىجىكلر (١٠) اللە سىزە اولادىز بارەسىنده سفارش ائدىرىكە: اوغلان سهمى ميراثدان ايکى قىز سهمى جە اولسون، اڭر اولادىز ايکى قىزدان آرتىق اولسا، ميراثىن اوچدىن ايكسى اونلارىن كىدىر و اڭر بىر اولسا، يارىسى اونون كىدىر و آتاواانا اوچون (اولاد ميراثىندا) هر بىرىنە آلتىدان بىر يئتىشەر، البته اڭر اولادىن اولادى اولسا و اڭر اولماسا اونون آتاواانا سى اىت آپارالار و آنا اوچون ميراثىن اوچدىن بىرى يئتىشەر و اڭر ئولمنىن قارداشى اولسا، آناسى آلتىدان بىر آپارى، البته وصىتىن انحام وئرنىدىن سونرا و بورجون پرداخت ائدىندىن سونرا، سىز بىلەمير سىز آيا آتاواانا يالاولاد، هانكىسى سىزىن اوچون ميراثدا آرتىق ياخىندىر، بو اللهىن مقرراتىدىر و الله بىلەن و حكمتىدىر. (١١)

آروادلارىزىن نصف ميراثى سىزىن كىدىر اگر اونلارين اولادى اولماسا و اگر اولادى اولسا دوئرتدن بىرى سىزەيئتىشىر، البتە وصىتىن انجام وئىندىن سونرا و بورجون پرداخت ائدندىن سونرا و سىزىن ميراثىزدان دوئرتنى بىرى آروادلارىزىنى دىر اگر اولادىز اولماسا و اگر اولادىز اولسا، سكىزدىن بىرى اونلارين كىدىر، البتە وصىتىزى انجام وئىندىن سونرا و بورجۇزى پرداخت ائدندىن سونرا، اگر بىر كىشى كلالە اولا (وارثى فقط باجىسى و قارداشى اولا) و يا او آروادى كە قارداشى و باجىسى وارثىدیر، ھر بىرىنин سەممى آلتىدان بىردر و اگر بىرنىفردىن آرتىق اولادلار، اونلار ميراثىن اوچدىن بىرىنندە شىكىدىلر، البتە وصىتىن انجام وئىندىن سونرا و بورجون پرداخت ائدندىن سونرا، بىر صورتىدە كە وصىت و راڭىچە چوخ ضررىيئىرمىھ، بوللەھىن توصىھسىدیر و اللە بىلەن و مەرباندىر. (۱۲) بو احکام (كەذكىر اولوندى) اللەھىن مقرراتىنин حدودىدیر، ھركىس اللەھا و اونون پىغمېرىنە اطاعت ائدە، اللە اونى بېشت باغلارىنا كە ايچلىرىنندە چايىلار و سولار آخىر، داخل ائدەجىك و همىشەلىك اوردا ياشىيا جاقلار و بۈپۈگ سعادتدىر. (۱۳) و ھركىس اللەھا و اونون پىغمېرىنە اطاعت ائتمىھ واللەھىن مقرراتىنин حدودىنندە تجاوز ائدە، اللە اونى يانار اوتا داخل ائدر و اوردا همىشەلىك معذب اولا جاق و خوار و رسالىق عذابى اونون انتظار— بىندادىر. (۱۴)

سизين اروادلارىزدان اونلاردىقىسىمىرىتىك اولورلار، دۇئرت نغر شاهد مسلحانلارдан گىتىرىن، اگر اونلار شهادت وئردىيلر، او آروادلارى ئوز ائۋىزىدە مقىيىد ائدىن تا ئولوملىرى يېئىشسىن يَا كەللە اونلاراوجۇن آپرى بىر يول گۈسەرىسىن (بوجىم آپرى حكىمۇن موجبىلە سورە نوردا منسۇخاولوب) (۱۵) و او اىكى نغر (سوپاي كىشى و ارسىز آرواد) كە قبيح عملە مرتكب اولورلار، اونلارى تنبىئا ئىدىن واڭرتوبە ائدىب و ئوز عمللىرىن اصلاح ائتدىيلر، اونلارين تقصىرىندىن گئچىن، البتە اللە توبە قبول ائدىن و رحم ائدىندير. (۱۶) اللە او كىسلرىن توبەسىنى قبول ائدرىكە جەھالت و نادانلىق حالىندا قبيح عملە مرتكب اولاalar و بلا فاصلە پىشىما ناولوب و توبە ئىدەلر، اللە اونلارين توبەسىنى قبول ائدر و اللە متعالى بىلەن و حكمتلىيدىر. (۱۷) او كىسلر اوجۇن كە پىس عملە مرتكب اولورلار و هابئلە زمانىكە بىرىنىن ئولومى يېئىشىر دئىيركە من الا ان توبە ئىلدىيم و او كىسلراوجۇن كە كفر حالىندا دىنلادىن گىدىرلىر، توبە يو خدور (بو جور آدملىرىن توبەسى ابدا" قبول اولماز) ھمانلاردىلار كە درد آرتىران عذابى اونلار اوجۇن آماد ماڭتمىشىك.

(۱۸) اى او كىسلرى كە ايمان گىتىرىپسىز، سىزىن اوجۇن حلال دئىيل كە آروادلارى (أرلىرى ئولىندىن سونرا جاھلىت دورانى كىمى) زورىلە ئوزوزە ميراث قرار وئرە سىز و اونلارى فشار آلتىندا قرار وئرمەپىن تا او مەھرىيەدن كە اونلارا وئرىپسىز، بىر قىسمتىن اونلارдан آلاسىز، مگر اونلار قبيح عملە مرتكب اولاalar. اونلارىلە ياخشى (وعاقلانە) رفتار ائدىن و اگر اونلارداڭ كراھتىز اولسا (خوشۇز گلمسە، فورا" طلاقا تىرىپتەن ئۆتىمىشىن) چوخ اولار كە بىر شىئىدىن كراھتىز وار و اللە اوندا سىزىن اوجۇن چوخلى ياخشىلىق قرار وئرىپ . (۱۹)

واکر تضمیم نوت دوز که (عیالیزی بوسویوب و) ایری آرواد احیا ز
ائده سیز و آغیر مهریه عیالیز پرداخت ائد بیسیز البتہ گرکا و مهریدن
(بیززاد) آلمیاسیز، آیا ایستیر سیز تهمت و ورماقیله او نون مهریه سین
(الیندن) آلا سیز؟ که بوعمل آشکارا گناه دیر. (۲۰) نئجها ونی دوباره
آلا بیلرسیز بیر صورتده که سیز بیر بیزیله تعاس سیز و آمیر شیز
وارایدی و اونلار سیزدن (عقد زمانیندا) محکم تعهد آلبلاز. (۲۱)
هیچ وقت او آرواد لاریله که آتا یز اونلاریله ازدواج ائدیب، ازدواج
ائتمدین، اونلار دان سوای که کئچن لردہ (حکمون نزولوندان قاباق)
انجام تا پیب، چونکه بو ایش چوخ قبیح و نادرست یول در (۲۲)
حرام اولدی سیزه ازدواج آنالاریز، فیز لاریز، با جیلاریز، عمه لریز،
حال لاریز، فارد اش قیز لاری، با جی قیز لاری و او آنالار که سیزه سوت
وئریبدیلر و سوت با جیلاری و آرواد لاریزین آنالاری (فین آنالار او
او آرواد لاریله که ازدواج ائدیسیز، اونلارین قیز لاری که سیزین
دامنیزدہ پرورش تا پیبلار و اگر اونلار ایلہ آمیز شیر یوخاری (اونلارین
قیز لاریلہ دار واجین) مانعی یو خدور و او غلان لاریزین آرواد لاری (گلین
لریز) که سیزین ئوز نسلیز دندیر (ئوگربوخ) و ایکی با جینی با هم آلماق
حرام دیر. اونلار دان سوای که کئچن لردہ (حکمون نزولوندان قاباق)
انجام تا پیب، البتہ الله (خلفین باره سیندہ) با غیشیان و رحم
ائده ندیر. (۲۳)

وارلى آرو ادلار سىزىن اوچون حرامدىر او كىيزلردن سواي
كە (جهاددا) تصاحب ائدىپسىز، بواحکامى الله سىزىن اوچون مقرر
بويوروب و بونلاردان سواي آيرى آرو ادلار سىزىن اوچون حلالدىر
بوشرطىله كە ئوز مالىزلىه اونلارى عقد ائدىپ و آلاسىز، بىر صورتىدە
كە پاڭدامن اولاسىز، نەكە زنا ائدەسىز، وقتىكە اونلاردان منمۇن و
بېھرىمند اوەلدۈر، واجبدىر كە اونلارين مەھرىيەسىن پەرداخت ائدەسىز
و سىزە گناھى يوخدور كە مەھرىيە تعىين اولاندان سونرا اوبارەدە كە بىر
بىرىلە توافقە يئتىشىپ سىز، انجام وئەسىز و الله تعالى بىلەن و
حڪمتىيدىر (٢٤) و او كىسلر كە آزاد و پاڭدامن و ايمانلى آرو ادلارىلە
ازدواج ائتمىڭمۇقدىرت مالىلارى يوخدور، ائليمبىلرلە كە ايمانلى كىيزلرلىلە
كە اختىارلارىندا واردەر، ازدواج ائتسىنلەر، البتە الله سىزىن ايمانىزا
ياخشى آگاھدىر و ھامىبىز بىر پىكىرىن اعضاى سىز، اونلارين
مالكلرىنىن اجازەسىلە اونلارىلە ازدواج ائدىن و اونلارين تعىين
اولموش مەھرىيەلرین، ئۆزلرینە پەرداخت ائدىن، بوششرطىله كە پاڭدامن
اولاalar، نەكە آشكارا زنا ائدەلر و نەكە گىزلىيندە ئۆزلرینە فېيق توتالار.
اگر أرە گىندىن سونرا زنا يە و نامشروع عملە مرتىك اولدولار، آزاد
آرو ادلارين مجازاتىنىن نصفى اونلارين بارەسىنده اجرا اولونار، بىر
مجۆز (كىيز آلماق) او كىسلر اوچوندۇر كە (غريزە، جنسى بارەسىنده)
چوخ مضيقەدە اولاalar و اگر ئۆزۈزى ساخلايىپ و صبر ائدەسىز، سىزىن
اوچون ياخشىدەر و الله باغيشلىيان و رحم ائدەندير (٢٥) اللە ياسىتىر
كە (سعادت احکامىنى) سىزە بىيان ائدىپ و سىزىن قاباق كىلارىن صحىح
آداب و رسومونا، هدايت ائلىدە و سىزىن گناھلارىزدان صرف نظر ائدە
و الله بىلەن و حڪمتىيدىر (٢٦).

الله ایستیر که سیزی با غیشلاسین ، ولی او کسلر که شهوات نفیسن تبعیت ائد بیرلر ، ایستیرلر که سیزبکلی منحرف اولا سیز . (۲۷)

الله ایستیر که ایشلری سیزه آسان ائتسین و انسان (اصلًا "غیریزه" جنسی برابرینده) چوخ ضعیف خلق اولونوبدی . (۲۸) ای اوکسلری که ایمان گنیریسیز ، هیچوقت اموالیزی ئوز آرازدا باطل ونا حق ایله یئمدين مگر آليس وئریش سیزین آرازدا اولا که طرفین رضايتیله انجام تاپیب ، هیچوقت ئوزوزی ئولد ورمەین کە الله سیزه چوخ رحم ائدندیر . (۲۹) و هرگس عداوت و ظلمیله بو نوع عمل ائده ، اونى جهنم او تونا داخل ائد مریک و بو ایش اللها چوخ آساندیر (۳۰) اگر سیز بیوگ گناھلاردان که منع اولونوبسوز ، ئوزوزی ساخلياسیز ، سیزین کیچیک گناھلاریزدان صرفنظر ائدب و سیزی ياخشى يئرلره واردائید مریک . (۳۱) هیچوقت او آرتیقلیق و مزیتى كە الله تعالى سیزدن بعضى لرینه قرار وئریبدی ، آرزو ائتمەین ، کیشیلر و آروادلار او زدای کە کسب ائد بیرلر (ئوز عمل لرینین مقابلىيىدە) بېرىمند اولارلار ، اللہین فضلىيىدىن طلب ائدىن کە الله هر زادا كاملا "آگاه دیر . (۳۲) هروارثە آتا و آنا و ياخين فاميل سیراثىيىدىن ، حقى قرار وئرمىشىك و او کسلرە كە اونلارىلە (حقوقى و قارداشلىق) پىمانىز وار ، اونلارىن سەمىن وئرين البتە الله هر بېر زادا ناظر و شاهددیر . (۳۳) .

کیشیلر، آروادلارین صاحب اختیاری و قیم لریدیلر، او مزیتین خاطرینه که الله تعالی بعضی لرینه قرار وئریب و اونا خاطر کە کیشیلر ئوزمال لاریندان (آروادلارا) اتفاق ائدیرلر، صالحمو ياخشى آروادلار او سلار دیلار کە مطیع و متواضع اولاalar و ارى نین غیابیندا اونون حقی نین محافظى و او زادى کە الله تعالی اونون حفظى نىن امر بويوروب سا خلیل لار و اگر آروادلار يېزىن ناسازگارلىقىندان قورخاسىز اول اونلارى، نصیحت ائدین (اگر اولمادى) اونلار يە ياتعاقدان كىار اولون (و اگرمۇ ئىر واقع اولمادى) اونلارى و ورما غىيلە تنبىيە ائدین و اگر سېزدىن اطاعت ائتدىلر، اونلارا ظلم ئىتمەگە سېزىن هېچ حقىز يو خدور و (بىلەن كە) الله اوست و بىوگدور . (۳۴) و اگر سېز اونلارين (أر و آروادىن) دعوا و آيرىلما سىندان قورخاسىز، بىر قاضى أرىن فامېلىيىندىن و بىر قاضى آروادىن فامېلىيىندىن انتخاب ائدین (دادگاه خانوادگى تشكىل وئرىن تا خانوادەنин اسرارى محفوظ فالسىن) اگر او قاضىلر، اصلاح او بارىشماقات تصميم توتالار، اللما ونلارين توافقلىرىنە كمكا اولار، البتە الله بىلەن و آگا هدىر . (۳۵) اللها عبادت ائدین و هېچ وقت بىر زادى و بىركىسى اونا شريك قرار وئرمەن و ئوز آتا و آنا زا احسان و ياخشىلىق ائدین و ئوز فامېلىزە و يتيم لره و بىنوازه، ياخىن و او راق قوشۇلارا و دوستلارىزا و هەمنشىن وەم خانەلر يېزە ويولداق لان الى بوش سافىلرە و او كسلرە کە اونلارين سرپرستى و مالكى سېز (سېزىن زىر دستىزدىلر) ھامىسىنا احسان و ياخشىلىق ائدین، مسلماً الله او كسى كە ئوزون بىگەنەن و متکىرىدىر (و خلقىن حقيقىن پرداخت ائتمەگەن چكىنىيىر) هيچ وقت دوست توتماز . (۳۶) و او كسلرە کە بخل ائدیرلر و خلقى بخل ائتمەگە و ادار ائدیرلر و او آيات و احکامى كە الله تعالى ئوز فضل و رحمتىيىندان اونلارا گوئى درىب، گىزلى دىرلر و نظرە آل مىرلار (اونلارين اعمالى كفرىلە قارىشىقىدىر) و بىز كافرلار اوچون خوارلىق و رسالىق عذابىن آمادە ائتمىشىك . (۳۷) .

اونلار كەئۈزىمال لارين رىيا و ئۆتىپ ئۆچۈن و ئۆزلىرىن كۆرسىمك
اوجۇن خلقە باغىشلىرلار و اللها و آخىرت گۈنونه ايمانلارى يوخدور
(شىطانىن يولداشلارىدىلار) و او كىس كە شىطان اونون يولداشىدىر
چوخ پېس يولداش ئوزونه انتخاب ائدىيىدى . (٣٨) نە اولاردى كە
اڭر اونلار اللها و آخىرت گۈنونه ايمان گىتىرىدىلر ؟ و اوزاددان كەللە
اونلara روزى و ئىرىب ، خلقە باغىشلا ردىيلار واللە اونلارىن اعمالىندان
كاملا آكاھدىر . (٣٩) مسلما " اللە ذرّة جمّ ظلم ائتمىز و اگرى خىسى عمل
اولسا اونى آرتىرار و ئوز طرفىندن بىوگ اجر (عمل صاحبىنىم باغىشلار) .
(٤٠) اونلارىن حالى نىچە اولا جاق ؟ اوزمانى كە هەر بىغمىرى ئوز
اىتى اوجۇن شاھد گىتىرەرىك و سىنيدە بونلارا شاھد گىتىرەرىك . (٤١)
او كىلر كە كافر اولدولار و اللەھىن بىغمىرىلىك مخالفىتمىشلار ،
اوگون آرزو ائدرلر : كاش اونلارىن تورپاقى اطرافىن تورپاقىلە برابر
اولاردى و او گون قادر دئىيل لر سۈزلىرىن اللەدان گىزلىدىنلىر . (٤٢)
اي او كىلر كە ايمان گىتىرىپسىز ، هيچوقۇت مىست حالىندا نمازا
يا خىنلاشماین تا بىلدىسىز نەمە دئىيرسىز و جۇب حالىندا نماز قىلماين ،
مگر مسافر اولا سىز تا كە غىسل ائدهسىز و اگرمىرىض يامسافر اوئلدوز يا
قضا حاجت ائدىپسىز يا عىالىزىلە مباشت ائدىپ و او حالدا سوتاپا
بىلمەدىز ، او وقت تمىز و پاك تورپاق اوستە تىيىم ائدىن ، بوطرىقىلە
كە (اللىزىن كەپىنى تورپاقا و ورۇب سونرا) صورت و اللىزى اونونلا
محىچكىن ، البتە اللە عفو ائدىن و باغىشلىياندىر . (٤٣) آيا او كىلرە
توجه ائتمەدىن كە اونلارا كتابدان نصىبىي و ئىرىلمىشدى ؟ (عوضى كە
اوندان خلقىن ھدايتى اوجۇن استفادە ائدملر) ئۆزلىرىنە آزقىنلىق
آلېلار و ايستېرلر كە سىزدە آزقىن اولا سىز . (٤٤)

الله سیزین دشمنلریزی یا خسی تائیر، الله بین حمایتی سیردن کافیدیر و الله بین کمکلیگی کفایت ائدر. (۴۵) یهودیلردن وارد رکه کلماتی ئوز موضع لریندن تغییر و تحریف ائدیرلر و دئییرلر: ائشیدیک و مخالفت ائتدیک. (و گئنە دئییرلر: ائشید کە هیچوقت ائشید میھس و دئییرلر: راعنا (بیزی تحقیق ائله) و ئوز دیل لریله حقایقی تغییر وئیرلر و اسلام دینینه طعنه وورولار. ولی اگر اونلار دئسیدیلر: ائشیدیک و اطاعت ائتدیک و بیزیم سو زلریمیزی ائشید و بیزە فرست وئر (تادوشونك) اونلارا وچون چوخ یاخشى و درست ایدى، الله اونلارى كفرلرینە جىھە لەنت ائدب و ئوز رحمتىندن اوذاق سالدى و بىر آز عدّەن سوای اونلاردان ايمان گتىرمەلر. (۴۶) اى اوکسلرى كە سېرە كتاب وئريلپىدى. اونى (قرآنى) كە نازل ائتمىشىك و سېزىن كتابىزى تصديق ائدیر، ايمان گتىريين اوندان قاباق كە سېزىن صورتىزى محو ائدك و داليا چۈندىرەك ياسىزە لەنت و عذاب گۈئندىرەك اوچور كماھل سېتى (او كسلرى كە شىبە گونونون احترامىنى ساحلامىردىلار) لەنت و عذاب گۈئندىرەك و (هرحالدا) الله بین امرى گۈرك انجام تاپسىن، (۴۷) الله هیچوقت، مشركى باغيشلاماز و اوندان آشاغىنى هر كىدە ايستەسە، باغيشلار و هر كىم اللها شرىك قرار وئرە، چوخ بۇوك افترا و گناھامىتكابا لوبدى. (۴۸) آيا او كسلرە كە ئوز (اورەگ) لرىن پاک و بى آلايش بىلىرلر توجه ائتمىرسىن كە (عملدە نەقدەر تاپاکدىلار؟) الله هر كىمى ايستەسە پاک و (پىس ليكىن) اوذاق ائدر و ذىرەجە (خرمانىن ساپى جە) اونلارا ظلم او لمياجاق. (۴۹) گۈئر ئىچماللەيالان نسبتى و افترا وورولار؟ هەمین آشكار گناھ (اونلارىن مجازاتى اوچون) كافیدیر. (۵۰) آيا او كسلرە توجھا ئىتمەدىن كە اونلارا كتابدان نصىب وئريلميسىدى؟ بونونلا بئلە جىت و طاغوت (بۇلتىزىنە) ايمان گتىريلر (ومشرك لرىلە اتحاد باغللىلار) و مشركلىر دئیيرلر: سېزىن يولوز، ايمان گتىرنلىرىن يولوندان چوخ درست در. (۵۱).

هـما نـلاردىـلار كـفالـله اـونـلارـى لـعـنـت اـئـدـىـب (وـئـوز رـحـمـتـيـنـدـىـن اـوزـاق سـالـيـبـىـدىـ) وـهـرـكـيمـىـ الله لـعـنـت اـئـدـىـ، اـونـون اـوـچـون كـمـكـ وـمـددـچـىـ تـاـپـيـلـماـزـ، (ـ5ـ2ـ) آـيـاـيـهـوـدـيـلـرـىـنـ حـكـومـتـدـهـ (خـلـفـتـدـهـ) سـهـمـىـلـرىـ وـارـدـرـ (كـهـ اـيـسـتـيـهـلـرـ بـوـجـورـ حـكـمـ اـئـدـهـلـرـ؟ـ) بـيـرـ صـورـتـدـهـ كـهـ اـگـرـ بـوـجـورـ اـولـسـاـيدـىـ، هـيـچـنـوـعـ حـقـ وـحـقـوقـ مـخـلـوقـ قـائـلـ اـولـعـارـدـيـلـارـ (وـهـرـزـادـىـ ئـوزـانـحـصـارـلـارـىـنـداـ قـرارـ وـئـرـدـيـلـرـ)ـ، (ـ5ـ3ـ) يـاـ اـوزـادـاـ كـهـ اللهـ تـعـالـى ئـوزـ فـضـلـ وـ رـحـمـتـيـنـدـنـ خـلـفـهـ باـغـيـشـلاـيـبـ حـسـادـتـ اـئـدـيـرـلـرـ؟ـ الـبـتـهـبـىـزـ، آـلـابـراـهـيمـهـ كـتـابـ وـحـكـمـتـ عـطـاـ اـئـتـدـيـكـ وـبـيـوـگـ مـلـكـ وـحـكـومـتـ اـونـلـارـىـنـ اـخـتـيـارـيـنـداـقـرـارـ وـئـرـدـيـكــ، (ـ5ـ4ـ) لـكـنـ اـونـلـارـداـ بـيـرـعـدـهـ اـيـمـانـ گـيـرـدـيـلـرـ وـ بـيـرـعـدـدـىـ اـونـاـ مـانـعـ اـولـدـولـارـ وـ جـهـنـمـمـىـنـ يـاـنـارـ اوـ دـىـ اـونـلـارـاـوـچـونـ بـسـدـىـرــ، (ـ5ـ5ـ) اوـ كـسـلـرىـ كـهـ بـيـزـيمـ آـيـاـ تـيـمـيزـهـ كـافـرـ اـولـدـولـارــ، اـونـلـارـىـ بـيـرـ يـاـنـارـ اوـ دـاـ سـالـارـيـقـ كـهـ اـگـرـ بـدـنـلـرـىـنـ دـرـيـسـىـ يـاـنـاــ، آـيـرـىـ دـرـىـ اـونـونـ يـثـريـدـهـ بـيـتـهـ تـاعـذـابـىـ كـامـلـاـ "ـدـادـالـاـرـ، الـبـتـهـ اللهـ تـعـالـىـ قـدـرـتـلىـ وـ حـكـمـتـلـيـدـىـرــ، (ـ5ـ6ـ) اـونـلـارـ كـدـايـعـانـ گـيـرـدـيـلـرـ وـ يـاخـشـىـ اـعـمـالـاـنـجـامـ وـئـرـدـيـلـرــ، اـونـلـارـىـ بـهـشتـ باـغـلـارـيـنـاـكـمـاـيـچـلـرـىـنـدـهـ چـايـلـارـ وـ سـولـارـ آـخـيرـ دـاـخـلـاـئـدـهـرـىـكــ وـ اـورـدـاـهـمـىـشـهـلـيـكــ يـاشـيـيـاـجـاقـلـارــ وـ پـاـكـ وـپـاـكـىـزـمـزـوـجـمـلـرـ اـونـلـارـ اوـچـونـدـورـ وـ اـونـلـارـىـ كـوـلـگـمـلـرـ آـلتـيـنـداــ (ـوـئـوزـ رـحـمـتـىـمـىـزـينـ سـاـيـهـسـيـنـدـهـ)ـ يـئـرـ وـئـرـهـجـمـيـكــ، (ـ5ـ7ـ) اللهـ سـيـزـهـ تـاـكـيـداــ اـمـرـ اـئـدـيـرـ كـهـ اـمـاـتـلـرىـ ئـوزـ صـاحـبـيـتـهـ قـئـيـرـىـنـ اوـزـمـانـيـكـهـ خـلـقـىـنـ آـرـاسـيـنـداـ فـضـاـوتـ اـئـدـيـرـسـىـزــ، عـدـالـنـىـلـهـفـضـاـوتـ اـئـدـىـنــ، اللـهـسـيـزـهـيـاـخـشـىـ وـ گـوـئـزـلـنـصـيـحـتـلـرـ وـئـرـيـرــ، الـبـتـهـ اللهـ هـرـزـادـىـ اـئـشـىـدـىــ وـ گـوـئـزـنـدـىـرــ، (ـ5ـ8ـ)ـ اـيـ اوـكـسـلـرىـ كـدـايـعـانـ گـيـرـيـبـىـسـىـزــ، اللـهـدـانـ وـ پـيـغـمـبـرـدـنـ وـ ئـوزـ صـاحـبـ اـمـرـلـرـىـزـدـنـ (ـاـمـامــ، رـهـبـرــ، اـمـيـرــ، حـاـكـمـ شـرـعــ، فـرـمـانـدـهــ وـ فـاضـىـ شـرـعـدـنــ)ـ فـرـمانـ آـپـارـىـنـ وـ اـطـاعـتـ اـئـدـىـنــ وـ هـرـوقـتـ بـيـرـشـيـئـىــ يـاـ بـيـرـ مـوـضـوعـ بـارـهـسـيـنـدـهـ اـخـتـلـافـ تـاـپـدـيـزــ وـ دـعـواـيـزــ دـوـشـدـىــ اـگـرـ وـاقـعـاـ "ـالـلـهـاـ وـآـخـرـتـ گـونـونـهـ اـيـمـانـ گـيـرـيـبـىـسـىـزــ، اـونـىـ حلـ اـئـتمـكـ اوـچـونـ اللـهـاـوـونـونـ بـيـغـمـبـرـيـنـىـنـ حـكـمـيـنـهـمـراـجـعـهـاـئـدـىـنــ، چـونـكـهـبـوـعـمـلـسـيـزـينـ اوـچـونـ يـاخـشـىـ دـيـرـ وـ گـوـئـزـلـ نـتـيـجـهـسـىـ وـارــ، (ـ5ـ9ـ)ـ

(یا پیغمبر) آیا توجه ائمه‌دین او کسره که گمان ائمیرلر، او نا
که سنه نازل اولوب و او نا که سندن قاباق نازل اولوب ایمان گتیریبلر
ولی ایستیرلر که قضاوتی و حکمی طاغوتا (گمراه حاکمه) واگذار
ائمه‌سینلر، بیرصورتده که اونلارا امر اولونوب : طاغوتا کافر اولسونلار،
شیطان ایستیر که اونلاری اوزاق ضلالت‌سالیب و یولدان چیخارتیں .
(۶۰) و هروقت اونلارادئیلدن که او احکام‌ساری که الله نازل ائمیب
و پیغمبرین حکمینه طرف گلیز، منافق‌لری گوئرورسن که خلقی، سنه
ساری گلگیدن منع ائمیرلر . (۶۱) پس نماوجون اوندا که پیس عمل -
لرینین اثربنده بلا و مصیبته گرفنار اولورلار، سنون یانیوا گلگیرلر و
آند ایچیرلر که یاخشیلیق و همکاری‌یقdan سوای آیری بیرون‌نمودنلاری
یوخاریدی . (۶۲) همانلار دیلا رکمال‌لما اونلارین قلبینده اولانی بیلیر،
اونلاردان صرف‌نظرات و اونلاری نصیحت ائله و آیدین بیانیله (عمل
لرینین نتیجه‌سین) اونلارا تذکر و ترگیبن . (۶۳) بیز هیچ پیغمبری
گوئندرمیشیک مگر بوندان اوتری که الله‌ین اذنیله، اوندان اطاعت
اولسون و اگر منافق‌لر وقتی که وزیرینه ظلم ائمیرلر، سنون یانیوا گلیب
والله‌دان با غیشلانماق طلب ائمیرلر و پیغمبر اونلار اوچون اللهدان
با غیشلانماق ایستمئیدی، مسلما "اللهی توبه قبول ائمین و رحم
ائمین ناپاردیلا ر (۶۴) اوجور دئیل که (تصور ائمیرلر) پروردگاریوه
آند اولسون که اونلار هیچ‌وقت ایمان اهلی اولان‌عازلار مگر ئوز دعوا
واختلاف‌لاریندا سنی حاکم و قاضی قرار وئه‌لر و سونرا اوره‌گلرینده،
سنون طرز قضاوتیندن احساس ناراحتی (ونارضایتی) ائمیرلر و (صادر
olan حکمه) کاملا " مطیع و تسیلم امر اولالار . (۶۵) .

و اگر اونلارا مقرراتئىدىك كە بىر بىرىزى ئولدورون و يازۇز دىيارىزدان اخراجا ئىدىن ، اطاعت ائتمىزدىلرمىگ بىر آز عددە اونلاردان و اگر اونصىحتى كە اونلارا وئرىلىرى ، انجام وئرسئىدىلىرى ، مسلما" اونلارين خير و صلاحىنىمادى و ايمانلارينىن تقويتىنى و تثبىتىنى سىب اولاردى . (٦٦) و اوندا بُيۈگ أجر و ثواب ئوز يانىمىزدان اونلارا وئردىك . (٦٧) و اونلارى دوز يولاھدىت ائدردىك . (٦٨) و هر كىم اللها و اونون پىغمېرىنىدە اطاعت ائده ، او كىلىلە اولا جاقدى كە اللە اونلارانعىت باغىشلا يې كە عبارتدىلىرى: پىغمېرىلردىن و صديق انسانلارдан و شهيدلردىن و صالح آدملىرىن كە اونلار ، چوخ ياخشى دوست و رفيق دىلىر . (٦٩) بوموهبت اللەھىن فضل و رحمتىدىر و اللەھىن علم ازلى (خلقىن ھر احتىاجاتنا) كفایت ائدر . (٧٠) اي او كىلىرى كە ايمان كىرىپىسىز ، اسلحەلرىزى گوتوروب و متعدد دىستەلرده با دىستەجىمى (جهادا) حرکت ائدىن . (٧١) و سىزدىن بىر عددە واردىلار كە سىتلوق ائدىرىلر ، اگر بىر مصىبىت سىزە يئتىشە ، دئىرلىر : اللە بىزە منت قوبىدى كە مجاهىدلرىلىدە دئىلدىك تا او مصىبىتى گۈرەك . (٧٢) و اگر اللەھىن فضلىيىدىن سىزە غنىمت يئتىشە دئىيە سن كە سىزلىه اونلارين آراسىندا هېچوقت دوستلىق و آشنانلىق يوخايدى ، دئىرلىر : اىكاش سىزدىما اونلارلىدە (جهاددا) اولا ردېق تابۇيۈك موققىتە توفيق تاپاردىق . (٧٣) او كىلىرى كە دنبايا ياشايىشىن آخرت برابرىنىدە ساتىپلار ، گۈك اللەمۈلۈندە جهاد ائتسىنلىر و هەر كىم اللە يۈلوندا جهاد ائدىپ و شهيد اولا يالا غالب اولا ، بُيۈگ أجر و ثواب اونا وئرەجمىيىك . (٧٤) .

سیزه نه اولوبدی کەللەمیولوندا و بىچارەلەھاطر، كىسى لىردىن
و آروادلاردان و اوشاقلارдан كەمستضعف (ومستأصل) اولوبلار، جەھاد
ائتەپرسىز ؟ هما نلاركەددئىرلىر؛ پروردگارا، بىزى بوشىردىن كەھالىسى
ظالىدىلىر، چىخارت و بىزە ئور يانىندان ولى قرار وئرىگىن و بىزە
ئور يانىندان كەمكچى مقرر بويور. (٧٥) او كىلىر كە ايمان گتىرىپىلىر،
اللەمیولوندا جىڭا ئەدىرلىر و او كىلىرى كە كافرا اولوبلار، طاغوت يولوندا
مبازىزه ائدىرلىر، پىس سىز شىطانىن يولداشلارىلە جىڭ ائدىن (و
اونلاردان ھىچ قورخماين) چونكە شىطانىن مكىر و حىلەسى چوخ سىت
و ضعىفدىر. (٧٦) (يا پېغىمىر) آيا توجه ائتمەدىن او كىلىرە كە اونلارا
دئىيلدى ؛ فعلاً ساواشدان آل ساخلاين و نماز قىلىن و زكات و ئرىن
ولى وقتىكە ساواش اونلارا مقرر اولدى، بىر عددە اونلاردان اللەدان
قورخان تكىن دىشمەندىن قورخدولار، حتى اوندان دا آرتىق قورخدولار
و دئىيلر؛ پروردگارا. سماوچون ساواشى بىزە مقرر بويوردىن ؟ ونىيە
بىرآز تأكىرە سالما دىن ؟ (يا پېغىمىر) اونلارادئىگىن، دەنیانىن
متاعى چوخ آزبىر شىئى دىر و آخرت او كىمسە ما وچون كە اللەدان قورخا،
چوخ ياخشىدەر و ذرّەجە (خرمانىن ساپى جە) اونلارا ظلم او لمىجا جاق.
(٧٧) هر يئرده اولا سىز ئولوم سىزى تاپا جاق حتى اگر مەكمۇن قىلغىلار دە
قرار تاپاسىز و اگر خوشلوق اونلارا يېتىشە، دئىرلىر؛ بىواللە طرفىيەندىن دىر
واگر توشلوق اونلارا يېتىشە، دئىرلىر؛ بوسنون طرفىيەندىر، پىس نىيە
بو جماعت اىستەميرلىر حقايقى دوشۇنسۇنلىر ؟ (٧٨) هەرنە خوشلوق سەنە
يېتىشە، اللە طرفىيەندىر و هەرنە توشلوق سەنە وز وئرە، سەنون ئوزوندەندر
و بىز سنى خلق اوچون پېغىمىر گوئنداردىك و بو حقانىيەتكىجەللەھىن
شەدادتى كا فيدىر. (٧٩)

هرکس اللهین پیغمبریندن اطاعت ائدیر، اللدان اطاعت
ائیدیدی و هرکس او ز دؤندره (و مخالفت ائده، سن مسئول دئیل سن)
بیز سنی اونلارین حفاظتی و مراقبتی اوچون گوئندرممیشیک . (٨٠)
(منافقلر سنون حضوریندە) اظهار ایمان و طاعت ائدیرلر، اما وقتیکە
سنون حضوریندن گئدیرلر، بیز عدّه اونلاردان گئتجملرا آیرى سۆزلىر
دانیشیرلار واللما اونلارین سۆزلىرىنى كەگئتجملر (جلسمەدە) دانیشیرلار
هاميسىن يازىر، اونلارдан او ز دۇندىرىگىن و اللها توكل ائله، اللهين
حمايتى تكجه كفایت ائدر . (٨١) آيا قرآنىن بارەسىنده عاقلانم فکر
ائىلمىرلر كە اگر غیر اللهين طرفىنندەن اولسايدى، چوخلى اختلاف
اوندا تاپىلاردى . (٨٢) زمانىكە امن خبرى با قورخى خبرى اونلارا
يئتىشىر (اوخىرلارين يالان دوغروسو ناباخمايب و مسلمانلار آراسىندا)
انتشار و ئىرىرلر و اگر او خبرى پیغمبرىن ئوزونە يا امر صاحبلىرىنه
(باياندۇرلە) واڭدار ائتسەلر، اونلار تحقىق و تدبىر ائدەرلر و اگر
اللهين فضل و رحمتى سىزە شامل اولماسايدى بیز آز عدد مدن سواى،
هامىز شىطاندان تبعىت ائدەرىز . (٨٣) (يا پيغمبر) اللە بولۇندا
جىڭى ائله، شخص سن (ولوتک و يالقۇز اولاسان) بو امرپىن اجراسىما
مکلف سن . موئمنلىرى جهادا ترغىب ائله اولا كە اللە كافىلرىن قدرتىن
آزالدا، اللهين قدرتى چوخ و مجازاتى شىدیدىر . (٨٤) هرکس
يا خشى اىشىن مىسىزى و وسیلهسى اولا، اوندان نصىب آپاراجاق و هەر
كس پىس عملىن مىسىزى اولا اونداندا سەم آپاراجاق و اللە هەزادا
(پىندەلىرىن ھر عملىنده) مراقبىدیر . (٨٥) وقتىكە بېر نفر سىزە سلام
ۋئدى (وحالىزى سۈرۈشدى) اونون جوابىن، اوندان ياخشى و گۆزل
ۋئرىن ياهمانجور (كە او دئىيىب) جواب وئرىن، البتىدە اللە هەزادىن
حسابىنا (دقىق) يئتىشىدەجك . (٨٦).

اللهدر که اوندان سوای هیچ معبد بود بودور . قیامت کوئی که هیچ شک و شبهه اوندا بودور ، قطعا " سیزین هامیزی جمع ائده جک ، کیمدیر که اللهدان چوخ دوز دانیشان اولسون ؟ (۸۷) پس نیمه منافق لرین باره سینده ایکی فرقه او لدوز ؟ بیر صورتده که الله اونلاری قبیح عمل لرینین کیفری اوچون حقدن دوئنداردی ، آیا سیز ایستیر سیز که ، اوکسی که الله اونی ضلالته ترک ائدب ، دوز بولا هدایت اندھسیز ؟ الله هر کسی ضلالته ترک قیلا ، اونون اوچون هدایت بولی تا پابیلمز سن . (۸۸) کافرلر دوست تو تورلار که سیزده اونلار کیمی کافر اولوب و برابر اولا سیز ، بونا گوئه هیچ وقت اونلار دان ئوزوز اوچون دوست و رفیق انتخاب ائتمەن مگر (توبه ائدب و) الله یولوندا مهاجرت ائدلر و اگر مخالفت ائتدیلر ، اونلاری هریئر ده تا پدیز ، ئولدورون و هیچ وقت اونلار دان ئوزوز اوچون دوست و مددچی اختیار ائتمەن . (۸۹) او کسلردن سوای که بیر قوم مسلح اولوب لار که سیزیله او قومون آراسیندا قرارداد (عدم تجاوز) با غلانیب یا اوکسلردن سوای کەسیزه طرف (بوعهدیله) گلیرلر که سیزیله و ئوز طایفه متریله ساواش ائتمیلر و اگر الله ایسته سئیدی اونلاری سیزه مسلط ائدردی تا سیزیله ساواش لار . اگر سیزیله کنار گلديلر و ساواشدان آل چکدیلر و سیزه تسلیم اولدولار ، بوصورتده الله سیزه اجازه وئرمیر که اونلارا تجاوز ائدھسیز . (۹۰) گله جکد بیر آبری قوم گوئه حکم سیز که ایستیرلر : سیزین طرفیزدن و ئوز قوملاری طرفیندن اماندا (و خاطر جمع) اولالار (بیلین و آگاه اولون : اونلار اوکسلر دیلر که) اگر فتنه و آشوب بولی اونلارا آچیسا (فورا) اونا ساری گئدرلر . اونلار اگر سیزیله کنار گل مدیلر و سیزه تسلیم اولمادیلار و سیزدن آل چکمددیلر ، اونلاری هریئر ده تا پدیز ، تو تون و ئولدورون ، اونلار او کسلر دیلر کەسیز اونلارا کاملا " مسلط قرار وئرمیشیک . (۹۱) .

هیج موء من اوچون جایز دئیل کد آیرى موء منی ئولدورسون (يا
ئولومونه باعت اولسون) مگر سهو و خطا اوزيله (قتل غير عمد) و
هركيم بيرموء مني اشتباها " ئولدوره (كافاره اوچون) گرک بير موء من
بردهنى آزاد ائتسين و ئولمنىن قان پولون اونون وارثىتىن پرداخت
ائتسين مگر قان صاحبى ، قان پولون باغىشلىا ، اگر ئولن بير قومدان
اولا كه سېزىلە دشمندىلر ، اما ئولن ايماڭلى آدمدىر ، گرک فقط بير
موء من بردە آزاد ائتسين و اگر بير قومدان اولا كه سېزىلە اونلارىن
آراسىندا قرارداد (عدم تجاوز) وار ، گرک قان پولون قان صاحبىنە
پرداخت ائديب و بير موء من بردە آليپ و آزاد ائلەسىن و هركيم
برده تاپمادى ، ايکى آى دالبادال گرک اروج توتسون ، بىو بير عفو دىر
الله طوفىندىن و الله بىلەن و حكمتلىدىر (٩٢) و هر كىن بيرموء منى
عمدا" ئولدوره ، اونون جزاىى جهنەدىر و همىشىلىك اوردا معذب
اولا جاق و الله اونا غضب و لعنت ائدر و اونون اوچون بىوگ عذاب
آمادەدىر . (٩٣) اى او كىلىرى كه ايماڭ گىتىرىسىز ، وقتىكە (جەد
اوچون) الله بولۇندا قدم دۈرسۈز ، تحقىق ائدىن و او كىھ كە
اظھار دوستلوق و اسلام ائدىر (كفر نسبتى و ئەرمەن و) دئەمەن كە
سن مسلمان دئىل سن ، بونا خاطر كە دنيا مالى الله گىتىرىسىز ، غنائىعن
اکتىرى الله يانىندا دىر . سىز قبلا" بوجور عمل ائدىرىدىز ، الله سىزە
مەن قويىدى ، پس بوندان سونرا تحقىق ائدىن مسلما" الله سىزىن
اعمالىيىزدىن كاملا" آگاھدىر . (٩٤) .

ھىچقۇت او موْمنلىرىكە عىدرسىز (ابدون نىقصۇن) جەهادا
كىتىمەپ و ائودە قالىرلار، اونلارىلە كە الله يۈلوندا مال و جانىلە
جەhad ائدىرلر (ايماندا) برابر دئىيللر. الله او مجاهىدلەر كە مال و
جانىلە فداكارلىق ائدىرلر، جەداددان قالانلارين مقابلىىنده، اوجا
مقام باغىشلايىب و اونلارين ھامىسىنا ياخشى أجر وعدەسى و ئىربىدى
و الله مجاهىدلەر، جەداددان قالانلارين مقابلىىنده، أجرىلەتىفضل (و
اوجا مقام) باغىشلايىب . (٩٥) بو درجمەر و باغىشلانماق و رحمت،
اللەداندر و او باغىشلىان و رحم ائدەنديز . (٩٦) اللەھىن ملکلىرى
اوکسلىرى كە ئورلۇرىنە ظلم ائدىيلىر (ظلم يوكونۇن آلتىنا گىنىدىلىر)
جان وئرن وقتە، مورد خطاب قرار وئىرېپ و سۈرۈشەرلار: كەيا شاپىشى
ئىشىجە صرف ائتدىز؟ اونلار دئىيرلر: بىز يئراوزوندە مستضعف لە دىيدىك
(ظالملەرە گوجوموز چاتىمىرىدى) (ملکلىرى دئىيرلر: مگر اللەھىن ملکى وسیع
و گىتنىش دئىيلدى تا (ظلم ائويىندىن) هىرىت ائدەسىز بونا گۈرە
اونلارين يئرلىرى جەھىمدىر كە چوخ پىس يئر دىسر . (٩٧) او عددە
كىشىلەرن و آروادلاردان و او شاقلاردان كە واقعا "مستضعف دىلىر
(فشاردا قاراتا پىمىشىدىلار) نە چارەلرى وارايدى و نەمیول تاپا بىلىرىدىلىر.
(٩٨) پىس اونلار اميدوار اولسۇنلار كە الله اونلارى باغىشلىا و الله
عفوائدۇن و باغىشلىاندىز . (٩٩) هەركىس الله يۈلوندا ئور وطنىىندىن
ھىرىت ائدە، يئر اوزوندە چۈخلى آمن و گىتنىش مکانلار تاپا جاق و
ھەركىم ئور ائويىندىن مەهاجر عنوانىيىدا اللەھا و اونون بىغىمىرىنى سارى
خارج اولا، سونرا ئولۇمۇ يئتىشە، اونون أجرى اللەھىن عەهد سىنىدە بىر
والله ھەمىشە باغىشلىان و رحم ائدەنديز . (١٠٠) وقتىكە مسافرت ائدىرىسىز،
سىزىن اوچۇن گناھ دئىيل كە نەمازى قىسا قىلاسىز البتە اىگر كاپىلىرىن
قىسىدە و آشۇپىندان فورخاسىز چۈنكە كاپىلىرى سىزىن آشكار دىشىنىزدىلىر.

(يابىغىبر) وقتىكە سەن (و سۈن طرفىنەن قىمانىدەلىرىن) مجاھدلرىن اىچىندەسەن و اونلارىلە نماز قىلىرسان ، گرەك بىر عددە اونلاردان سىلە نمازا قىام ائتىسىنلر و اسلحەلىرى يانلارىندا اولسۇن ، وقتىكە سجىدە ائتدىلر (اولىنجى ركعت تمام اولدى ، اىكىنجى ركعتى شۇزلىرى قىلىسىنلار) گرک دالىيا (ميدانا) قئىيت سينلر و قىشوندان اوعدىدە كە نماز قىلىما يىللار ، گلىسىنلر و سىلە نماز قىلىسىنلار (اولىنجى ركعتى سىلە و اىكىنجى ركعتى ئوزلىرى اقامە ائتىسىنلر) اسلام قوشۇنى گرک ئۆز دفاعى و سايىل و اسلحەلىرىنى ئۆز يانلارىندا گوئۇرسۇنلر (مسلح نماز قىلىسىنلار) كاپلار دوست توتورلار كە سىز ئۆز اسلحە - لرىزىدەن و دفاعى و سائىلېزىدەن ، غافل اولا سىز و بىردىن سىزە حەملەدۈر اولا لار ، وقتىكە ياغىشىدان ناراحت اولا سىز و يامرىپ (ويارالى) اولسا ز ، سىزىن اوچۇن مانع سى يۇخدۇر كە اسلحەلىرىزى يئرە قويا سىز ، ولى دفاعى و سايىلېزى (لباس رزمى و انفرادى اسلحە لرىزى) ئۆزۈزى كە تورون كەللە كاپلار اوچۇن خوارلىق عذابىن آمادە ئەدىب . (۱۰۲) اوندا كە نمازدان فراغت تاپدىز ، آياق اوستە و اوتورموش حالىندا و دايامىش وضعىندا ، اللەپى ياد ائدىن . وقتىكە آراماش و اطمینان تاپدىز ، نمازى كامىل قىلىن چونكە نماز موئىمنلىر اوچۇن بىر ثابت دستور و واجب تكلىف دىر (۱۰۳) دىشىن افرادىنин تعقىبىندا و آخىtarما غىينىدان يورولوب و سُست اولماين ، اگر سىز (الله يولۇندا) رىنج و زحەتە دوشۇرسۇز ، اونلار سوز ، سىزىن تكىن رىنج و زحەتە دوشۇرلار ولى سىز اللەپىن رەحمتىنە امىدىز وار ولى اونلارىن امىدىلرى يۇخدۇر و اللە بىلەن و حكىتىلە ئەرىپ . (۱۰۴) (يابىغىبر) بىز بوكتابى سەھقىلە كوندردىك تاوا حاكمىلە كە اللە سەھ آشكار ائدىر ، خلق آراسىندا قضاوت و حكم ائدەسەن و هېچ وقت خائنلر اوستە خلقىلە خصومت ئەتمە . (۱۰۵)

اللهدان با غيشلانماق طلب ائتكىيەن كە الله با غيشلىان ورجم
ائىندىر . (١٥٦) هيچوقت او كىلىرىن خاطرينى كە ئوزلرىنى خيانىت
ائدىرلر ، جدار ائتمە ، چونكە الله هيچوقت خيانىتكار و گناهكار افرادى
دۇست تو تعاز . (١٥٧) اونلار (پىس عمللىرىن) خلقدىن گىزلىدىپ و
اوتابىرلار ، اما اللهدان او تانميرلار والله او نلار يەدىر (و سۆزلىرىن
ائشىدېر) كە گىچىملىرى بعضى آجى سۆزلىرى دانىشىرلار و هەرنە عمل ائتسەلر ،
الله او ندان كاملا آكاھدىر . (١٥٨) پىس سىز او كىلىرىسىز كە دنيا
يا شاپىشىندا او نلار دان (خيانىتكارلار دان) دفاع و طرفدارلىق ائدىرىسىز ،
اما كىمىدىركە قىامت گۈنوندە ، اللەھىن حضورىندما او نلار دان طرفدارلىق
ائتسىن ؟ و يا كىمىدىركە او نلارىن و كىلى و كفili اولا بىلە ؟ (١٥٩)
هر كىس پىس عملەمرتىك اولا و يا ئوزونە ظلم روا قىلا و سونرا اللهدان
با غيشلانماق طلب ائده ، اللەھى چوخ با غيشلىان و رحمائىدن تاپا جاق .
(١٦٠) و هر كىس گناها مرتىك اولا ، مسلما " ئوزونە زيان يئتىرىپ و
الله (خلقين اعمالىن) بىلەن و (تمام ايشرى) حكمتلىدىر . (١٦١)
و هر كىم خطا و يا گناها مرتىك اولوب و سونرا بىرنى فرىبىگناھى متھەم
ائده ، آشكارا بېھتان و گناھ (يوكى) داشىرىر . (١٦٢) و اگر اللەھىن
فضل و رحمتى سەھىشاملىك او لماسايدى بىر عدد ما او نلار دان چالىشىرىدىلار
كە سى يولدان چىخارتىسىنلار ، ولى او نلار يولدان چىخارتىمىرلار
مگر ئوزلرىن و هېچ ضرر و زيان سە يئتىرىپ بىلەنلىرى . الله سەكتاب
و حكمت نازل ائتدى و او زادى كە بىلمىرىدىن سە تعلميم و تردى واللهىن
سە چوخ بىوگ فضل و رحمتى وار . (١٦٣) .

اونلارین نجوا و سری سوئزلىرىنىن چوخوندا (حلق اوچون) خىر و منفعت يوخدور مگر او كسيكە خلقە صدقە وئرمك اوچون ياخشىلىق ائتمكا اوچون و ياخلىقىن آراسىندا اصلاح اوچون محرمانە سوئزدانىشا و هركيم اللھين رضاسىن طلب ائتمك اوچون بونوع عملائده، اللھ اونا بىيۈك أجر و ثواب عطا ائدەجك. (۱۱۴) و هر كىن حقيىن يولى اونا آيدىن اولاندان سونرا، اللھين پىغمېرىلە مخالفت ائده و موئىنلىرىن يولوندان سواى آپرى يولدان تېعىت ائده، بىز اونى ھصون يولا كە گىندير، تاپشىرىق و داخل جىهم ائدمىك كەچوخ پىس سىزلىگا ھەدىر. (۱۱۵) اللھ ھەركىمىسىنى كەوانا شىرىك فرار وئرە، ھېچوقۇت ياغىشلامىجاڭ ولى اوندان آشاغى جۇمى و گناھى ھركىن اوچون يىستەسە باغېشلار و هركيم اللھا شىرىك فرار وئرە چوخ اوزاق و دەرىن ضلالىت دوشوبىدى. (۱۱۶) اونلار اللھدان سواى، جامدو دىشى بىتلرى چاغىرىرلار و تىكجه اوز دوئى نىدەن شىطانى سىلىپىلر. (۱۱۷) اللھ تعالى، شىطانى لەنت ائدىپ و ئۆز رحمتىندىن اوزاق سالىب و شىطان دئىپ كە سەنون بىندەلىرىندىن بىر عەددىسىن (آلدادىپ و) ئۆز طرفىمە آپاراجاغام. (۱۱۸) و اونلارى ضلالىت سالىب و باطل آوزۇلارىلە مشغۇل ائدەجىم و اونلاراد ستور وئرمىجىم كەحال و حيواناتىن قولاقلارىن (علامت اوچون) كىسلەر (كە او حيوانلار بىتلرىن كىدىر) و اونلارا امر ائدەجىم كە اللھين خلقتىن تغىير وئرهەر (اللھين كلامىن تحرىف ائتمك و انسانلارى كور و مىثلە و اختمولال ائتمك و آل و آياق و قولاق كىمكىتكىن) ھركىن كە اللھدان سواى شىطانى ئۆزۈنە دوست توتا، زيان كوئى روب، او زيان كە (ھر عاقل انسانا كاملا") آشكاردىر. (۱۱۹) شىطان انسانلارا چوخلىق و عىدە و شرر و باطل آرزۇلارىلە اونلارى مشغۇل ائدر، البتە شىطانىن وعدىسى غرور و آلدادماقدان سواى بىرزا دىئىل. (۱۲۰) اونلارين بىئىلرى جەنەندىر و هېچ قاچاق يولى تاپا پىىملىيە جىكىر. (۱۲۱):

اوکسلر کدایمان گتیر بىلروي ياخشى اعمال انجام وئيريلر، اونلارى بېشت با غلارينا كادايچىلىرىندە چايلار و سولار آخىر داخل ائده جىمىك و اوردا همىشەلىك ياشىيا جاقلار، البتە اللھين وعددىسى حقدر و كىمدىر كە دانىشىقىدا اللھدان دوزراق اولسۇن؟ (۱۲۲) نجات تاپماق سىز مۇمنلىرىن و اهل كتابىن آمال و آرزولارىلە دئىل، هركس پىس عمل انجام وئە، جزايسىن گۈرهىجك و اللھدان سوای ھېچ دوست و كىك اوئون اوچون تاپىلماز. (۱۲۳) و هركس ياخشى عمل انجام وئە اىسٹر كىشى اولسۇن يا آرواد اما مۇمن اولا، بېشته داخل اولا جاق و ذرە جە (خرماتىن ساپى جە) اوئلارا ظلم اولمىجاق. (۱۲۴) كىمىن دىنى او كسىن دىينىنдин كە ئۆزۈنى اللھا تسلیم ائده و ياخشى اعمال انجام وئە و ابراھىمەن پاك دىينىندين تبىيەت ائده، ياخشى اولا بىلر؟ اللھ تعالى ابراھىمە ئۆز مخلص دوستلوقا انتخاب ائتدى. (۱۲۵) هرنە كە گۈرلەر وار و هرنە كە بىرددە وار تمامام" اللھين كىدىر و اللھين هىزادا كامل احاطىمى وار. (۱۲۶) (يا پىغمەر) سىدن آروادلار بارەسىنده سۇرۇشۇرلار، دئكىن، اللھ بوبارە دە واللھين كابىندا (قرآندا) مقررا و لموش يتيم قىزلارىن بارەسىنده كە اوئلارىن حق و حقوقون وئرمىرسىز و اىستىرسىز كە اوئلارىلە ازدواج ائده سىز و مستضعف اوشاقلارىن بارەسىنده، سىزە دستور وئىرە كە يتيم لرىلە عادلانە رفتار ائدىن و (بىلەن كە) هرنوع ياخشى عمل انجام وئە سىز، اللھ اوئدان كاملاً آگاھدىر. (۱۲۷)